

Heilsumálaráðið

Dagfesting: 01. november
2024
Mál nr.: 24/04557-129
Málsviðgjört: BL, KG, HS,
KB
Ummælistíð: 25. juli – 10.
september
2024
Eftirkannað: 27. september
2024

Uppskot til

Lögtingslóg um

at skipa heilsutænastur í nærumhvörvinum hjá borgaranum

Kapittul 1 Heilsutænastur og heilsuøkir

§ 1. Landsstýrisfólkið skipar landið í heilsuøkir, ásetur nærri reglur um tal á heilsuøkjum og hvussu hesi landafrøðiliga verða skipað.

§ 2. Heilsutænastur frá kommunulækna og øðrum heilsustarvsfólki verða veittar borgarum í heilsuøkinum, undir hesum kanningar, viðgerð, heilsufremjandi og sjúkufyribyrgjandi tilboð og ráðgeving.

§ 3. Í hvørjum heilsuøki kring landið verða skipaðar ein ella fleiri heilsumiðstöðir, sum eru høli, har heilsutænastur í nærumhvörvinum, sambært hesi lögtingslóg, verða veittar.

Stk. 2. Landsstýrisfólkið tekur, í samráð við kommunurnar í heilsuøkinum, avgerð

um staðseting og tal á heilsumiðstöðum í heilsuøkinum.

Stk. 3. Landsstýrisfólkið ásetur harumframt nærri reglur um innihaldið í heilsumiðstöðum, m.a. reglur um tænastr, dygdarkrøv, starvskrøv og reglur um kunningartøkni.

Kapittul 2 Høli, tól, amboð og innbúgv

§ 4. Kommunurnar í heilsuøkinum útvega og viðlíkahalda høli til heilsutænastr í nærumhvörvinum, samanber § 3.

§ 5. Kommunurnar í heilsuøkinum senda í felag uppskot til landsstýrisfólkið um antin at byggja høli, umbyggja ella útbyggja verandi høli ella leiga høli, undir hesum uppskot til at innrætta og staðseta høli.
Stk. 2. Metir landsstýrisfólkið, at tørvur er á at útvega høli til heilsutænastr í

nærumhvörvinum sambært hesi lögtingslóg ella víðka um verandi hølir, kann landsstýrisfólkið heita á kommunurnar í heilsuøkinum um at senda sær uppskot um bygging, umbygging ella útbygging ella uppskot um leigumál.

§ 6. Landsstýrisfólkið góðkennir øll byggimál, umbyggingarætlanir og útbyggingarætlanir og leigumál, undir hesum uppskot til at innrætta hølini.
Stk. 2. Landsstýrisfólkið er við í verkætlanini frá hugskotsuppriti til góðkenning. Heilsutrygd er við í verkætlanini frá tí, at góðkent er, til hølini verða tikin í nýtslu.

§ 7. Kommunurnar rinda fyri at byggja, umbyggja ella útbyggja hølir til heilsutænastur í nærumhvörvinum. Somuleiðis rinda kommunurnar fyri at leiga hølir.

§ 8. Landsstýrisfólkið ásetur nærri reglur byggimálum viðvíkjandi og um støðið á hølum til heilsutænastur í nærumhvörvinum.

§ 9. Kommunurnar í heilsuøkinum útvega innbúgv til hølir til heilsutænastur í nærumhvörvinum. Kommunurnar rinda kostnaðin av hesum.
Stk. 2. Landsstýrisfólkið ásetur nærri reglur um, hvat innbúgv talan er um sambært stk. 1. Landsstýrisfólkið ásetur eisini nærri reglur um rakstur og viðlíkahald av innbúgv.

§ 10. Heilsutrygd útvegar tól og amboð til hølir til heilsutænastur í nærumhvörvinum sambært hesi lögtingslóg. Landið rindar kostnaðin av tólum og amboðum.
Stk. 2. Landsstýrisfólkið ásetur nærri reglur um, hvørji tól og amboð talan er um sambært stk. 1. Landsstýrisfólkið ásetur eisini nærri reglur um rakstur, viðlíkahald og eftirlit við tólum og amboðum.

Kapittul 3

Setanarviðurskifti og lønarviðurskifti

§ 11. Heilsutrygd setur kommunulæknar í starv. Heilsutrygd setur kommunulæknaavloysarar í tíðaravmarkað starv, har eingin kommunulækni er settur í fast starv. Heilsutrygd kann seta onnur heilsustarvsfólk í starv at veita heilsutænastur í heilsuøkjum.
Stk. 2. Heilsutrygd rindar eina grundupphædd um mánaðin umframt gjøld og veitingar til kommunulæknan. Heilsutrygd rindar løn til onnur heilsustarvsfólk, sum Heilsutrygd hevur sett í starv.

Stk. 3. Landsstýrisfólkið kann áseta nærri reglur um at seta starvsfólk sambært stk. 1, undir hesum reglur um faklig krøv til starvsfólk, og nærri reglur um, hvørjar útreiðslur kunnu verða rindaðar sambært stk. 1.

§ 12. Kommunulæknin í føstum starvi setur egin heilsustarvsfólk í starv og rindar tær útreiðslur, ið standast av hesum.
Stk. 2. Landsstýrisfólkið kann áseta nærri reglur um at seta starvsfólk sambært stk. 1, undir hesum reglur um faklig krøv til starvsfólk.

§ 13. Landsstýrisfólkið kann áseta nærri reglur um, at setanarmyndugleikin sambært §§ 11 og 12 verður fluttur til annan myndugleika.

§ 14. Kommunan útvegar frían bústað til kommunulæknaavloysarar, sum Heilsutrygd setur í starv, í teimum førum, har tað ikki verður mett gjørligt hjá avloysaranum at røkja starvið frá egnum bústaði.
Stk. 2. Landsstýrisfólkið ásetur nærri reglur um at útvega frían bústað sambært stk. 1.

Kapittul 4

Læknavaktin

§ 15. Læknavaktin veitir bráðfeingis læknahjálp til sjúklingar, sum bráðliga gerast sjúkir, ella sum gerast meira ússaligir í sambandi við sjúku, og mett verður, at tað ikki kann bíða, til tað ber til at fáa fatur á egnum kommunulækna.

Stk. 2. Landið rindar umsitingarútreiðslurnar í Læknavaktini.

Stk. 3. Landsstýrisfólkið kann áseta nærri reglur um innihaldið í Læknavaktini, undir hesum reglur um tænastr, dygdarkrøv, starvskrøv, rakstur, innbúgv, tól, amboð og um støðið á hølunum.

Kapittul 5 Royndarskipanir

§ 16. Landsstýrisfólkið fær heimild til at seta á stovn royndarskipanir innan heilsutænastr í nærumhvørvinum. Royndarskipanirnar kunnu víkja frá ásetingunum í hesi lögtingslóg.

Royndarskipanir skulu hava ein byrjanardag og ein endadag og kunnu ikki vara longur enn 5 ár. Royndarskipanir skulu eftirmetast.

Stk. 2. Landsstýrisfólkið kann lata heilsuøkjum fíggjarligan og ráðgevingarligan stuðul í sambandi við royndarverkætlanir sambært stk. 1.

Stk. 3. Landsstýrisfólkið kann áseta nærri reglur um, hvørjar royndarskipanir verða settar á stovn sambært stk. 1.

Kapittul 6 Kærumyndugleiki

§ 17. Avgerðir, sum Heilsutrygd hevur tikið sambært hesi lögtingslóg, kunnu kærast til landsstýrisfólkið í heilsumálum.

Stk. 2. Kæran skal vera kærumyndugleikanum í hendi innan 4 vikur eftir, at kærarin hevur fingið fráboðan um avgerðina. Landsstýrisfólkið í heilsumálum kann síggja burtur frá kærufristini, tá serlig viðurskifti gera seg galdandi.

Kapittul 7 Gildiskoma o.a.

§ 18. Henda lögtingslóg kemur í gildi 15. januar 2025.

Stk. 2. § 16 kemur í gildi dagin eftir, at lógin er kunngjørd.

Stk. 3. Samstundis sum lögtingslógin fær gildi, fer lögtingslóg nr. 28 frá 23. apríl 1999 um kommunulæknaskipan úr gildi.

Stk. 4. Kunngerð nr. 65 frá 29. september 2004 um hvørjar útreiðslur kommunulæknaavloysarar kunnu fáa endurgoldnar og kunngerð nr. 64 frá 29. september 2004 um støðið, viðlíkahald, rakstur o.a. av viðtaluhølum hjá kommunulæknum, verða verandi í gildi til tær verða settar úr gildi ella nýggjar kunngerðir koma í staðin.

Kapittul 1. Almennar viðmerkingar

1.1. Orsakir til uppskotið

Inngangur

Fleiri orsakir eru til lógaruppskotið. Ein hövuðsorsök er ynski um at kunna veita fólki fleiri og betri heilsutænastur kring landið, og so nær teimum sum móguligt. Hetta fer serliga at vera gagnligt og viðkomandi hjá eldri fólki, fólki við varandi sjúkum og fólki við serligum tørvi. Fyri hesi er tað av størsta týdningi, at heilsutænastur, sum teimum tørvar, eru lætt atkomiligar og í nærumhvørvinum hjá teimum.

Hin hövuðsorsøkin til lógaruppskotið er atlitid at sjúklingatrygd. Tað er týdningarmikið at tryggja, at heilsutænasturnar til fólk eru á sama høgga dygdarstöði um alt landið.

Samgonguskjalið

Samgongan hevur sett sær fyri, at heilsuøkið stöðugt skal bæði dygdarmennast og tillagast til verandi og komandi avbjóðingar. Í samgonguskjalinum stendur, at ein nýskipan skal fremjast fyri at tryggja sama tænaustig um alt landið og fyri allar borgarar. Tað skal tryggjast, at borgarar fáa samanhagandi viðgerðargongd, og at samstarvið millum heilsuverk, almannaverk og eldrarøkt verður styrkt. Harumfram er ásett, at átøk skulu fremjast til tess at endurskoða skipanir og manngongdir, soleiðis at sum mest fæst burturúr játtanunum. Heilsuverkið skal lyftast inn í talgilda heimin, soleiðis at til ber at hava talgildar viðtalur og samrøður. Avbjóðingar á kommunulæknaøkinum skulu loysast, soleiðis at øll hava egnan kommunulækna. Røktarfólk og fakfólk í heilsuverkinum skulu stöðugt kunna eftirútbúgva seg. Eisini skulu átøkini fyri betri fólkahelsu styrkjast.

Avbjóðingar fyri framman

Heilsuverkið er í dag undir einum stöðugum trýsti at veita fleiri tænaustur til fólk, og hetta trýstið fer at vaksa í framtíðini. Viðgerðarmóguleikarnir gerast alsamt betri og økjast stöðugt. Fleiri sjúkur, sum vóru ólekjandi fyri bert fáum árum síðani, kunnu nú antin lekjast ella viðgerast við heilivági. Somuleiðis økist eftirspurningurin eftir heilsuveitingum stöðugt.

Serliga økta talið av eldri fólki og fólki við varandi sjúkum fer komandi árin at seta stór krøv til heilsuverkið. Øktu krøvini frá fólki til viðgerð og øktu viðgerðarmóguleikarnir, knýtt saman við læknafrøðiligu og tøkniligu menningini, síggjast aftur í samlaðu útreiðslunum á sjúkrahúsunum og í kommunulækna skipanini. Samstundis sum krøvini til heilsuverkið økjast, eru bæði starvsfólkaorkan og fíggarliga orkan avmarkað.

Avbjóðingin er tí, hvussu heilsuverkið verður skipað í framtíðini, tá atlit samstundis skulu takast at økta eftirspurninginum eftir heilsuveitingum og avmarkaðu starvsfólkaorkuna og fíggarligu orkuna í heilsuverkinum.

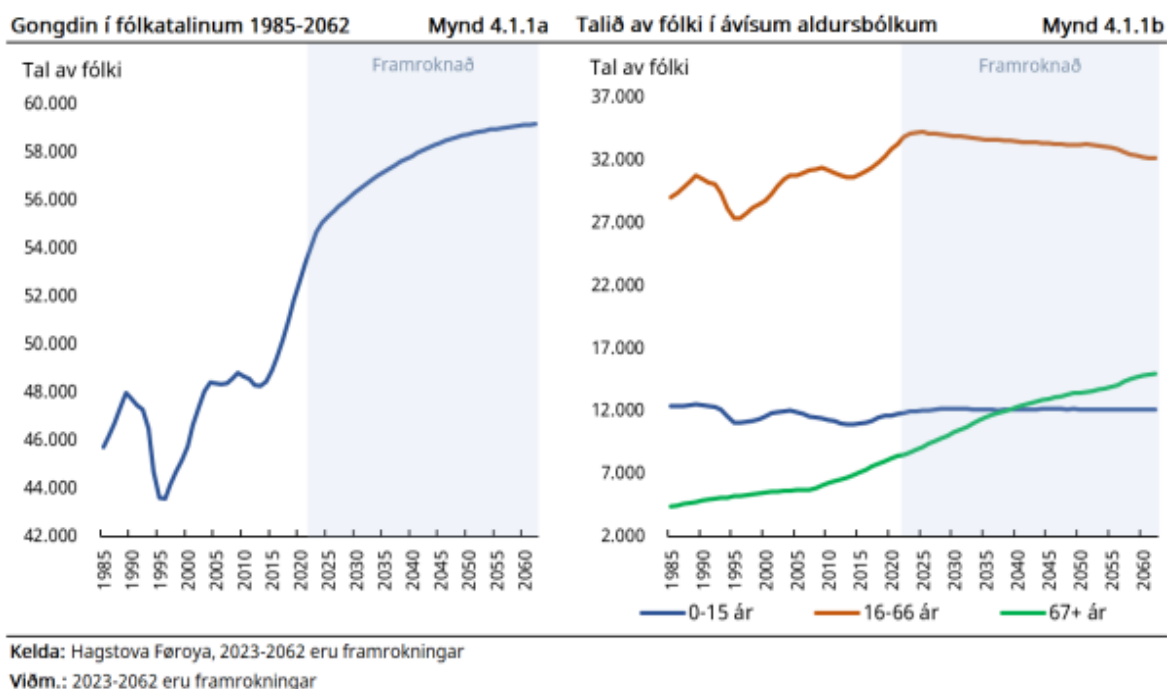
At veita teimum, sum gerast sjúk, viðgerð, verður framvegis fremsta uppgávan hjá heilsuverkinum. Men ein av fortreytunum fyri at kunna lyfta hesa uppgávu í framtíðini við hægstu dygd, er at gerast betri til tað heilsufremjandi og sjúkufyribyrgjandi arbeiðið.

Seinnu árin hava føroysku sjúkrahúsini arbeiðt miðvíst við at stytta ta tíðina, sum fólk eru innlögð, samstundis sum fleiri og fleiri viðgerðir gerast ambulantar. Henda gongdin eigur at halda fram. Næsta stigið er at flyta tær heilsutænaustur, sum kunnu flytast uttan at dygdin fellur, til nærumhvørvi hjá fólki.

Gongdin í fólkatalinum

Í temafrágreiðingini¹ frá 2024 hjá Búskaparráðnum, nevnd Fíggjarpolitiskt haldføri, verður gongdin í fólkatalinum lýst fyri tíðarskeiðið 1985 – 2060. Aldurssamansetingin á búfjældini hevur stóran týðning fyri komandi almennar útreiðslur til vølfærdartænastur og veitingar, undir hesum útreiðslur til heilsuøkið. Tískil er neyðugt at kanna gongdina í fólkatalinum, og hvussu búfjældin er samansett í ymsu aldursbólkunum.

Mynd 4.1.1a vísir søguliga og framroknaða fólkatalið í Føroyum, sambært nýggjastu fólkatalsframrokningunum hjá Hagstovu Føroya frá 2022. Myndin vísir, at framroknaða fólkatalið verður hægri enn 59.000 í 2062. Mynd 4.1.1b vísir, at talið á fólki eldri enn 67 ár veksur, meðan talið av teimum 0 – 15 ára gomlu og 16 – 66 ára gomlu ávikavist stendur í stað og minkar. Tað, at talið av eldri fólki veksur, kemur av, at fólk liva longur. Sambært fólkatalsframrokningini verður fólkatalið í aldursbólkinum 67 ár og eldri meir enn tvífaldað í tíðarskeiðinum 2013 – 2062. Talið á 16 – 66 ára gomlum veksur fram til 2025, hereftir fellur talið. Hetta kemur sambært fólkatalsframrokningini av nettofráflytingini í framroknaða tíðarskeiðinum.

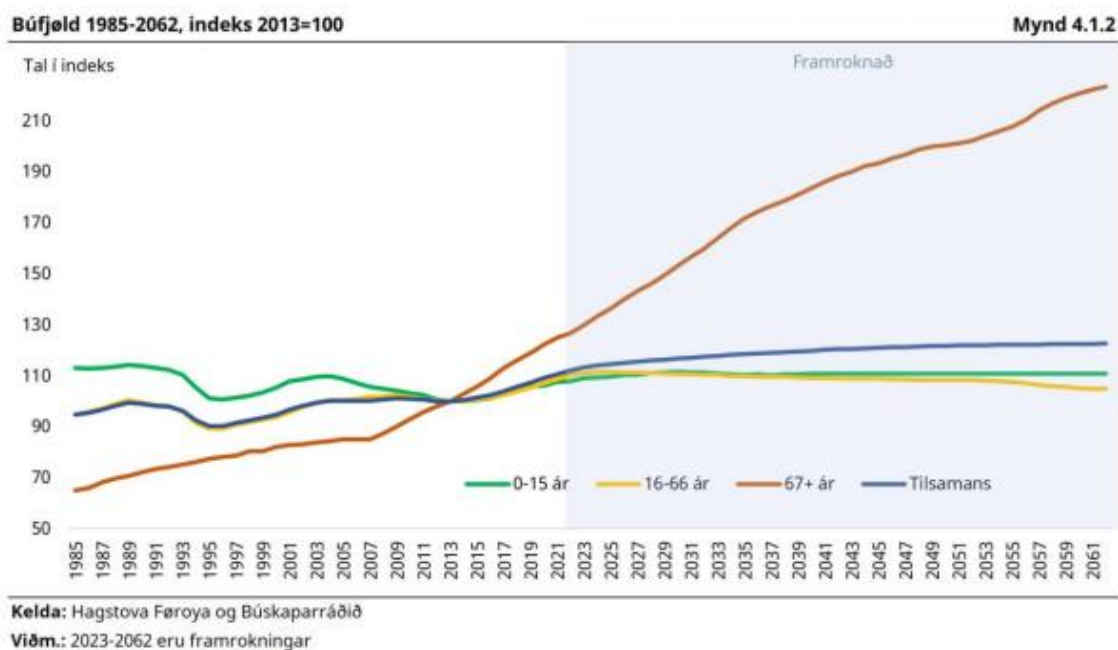

Í mynd 4.1.2 sæst gongdin í búfjældini bytt á trýggjar aldursbólkar. Gongdin verður samanborin við árið 2013 (indeks 2013 = 100), ið er árið undan, at nettotilflytingin vendist til at gerast positiv. Í tíðarskeiðinum 2013 – 2022 er fólkatalið í bólkinum 0 – 15 ár vaksið við 8 prosentstigum; fólkatalið í bólkinum 16 – 66 ár er vaksið við 10 prosentstigum; meðan fólkatalið í aldursbólkinum, sum er eldri enn 67 ár er vaksið við heili 27 prosentstigum. Talið á pensjónistum er sostatt vaksið mest í hesum tíðarskeiði, eisini hóast nettotilflytingin av serliga fólki í arbeidssørum aldri, hevur verið stór í tíðarskeiðinum. Verður hugt frá 2023 og frameftir til 2062, veksur talið á fólki, sum hava fyllt 67 ár við 72 %, meðan talið av teimum sum eru

¹ Fíggjarpolitiskt haldføri. Temafrágreiðing. Búskaparráðið 2024.

í arbeiðsførum aldri (16 – 66 ár) minskar við 5 %. Roknað verður við, at talið á fólki, sum hava fylt 80 ár, fer at vaksa við umleið 1.200 fólki ella 52 % komandi 10 árinum.²

Óvissur eru altíð í framskrivingum, men fólkatalsfrøðiligu (demografisku) útlitini benda týðiliga á, at útreiðslutrýstið fer at vaksa, um verandi vælferðarstöði skal haldast. Vøksturur í talinum á fólki eldri enn 80 ár komandi 10 árinum fer at hava við sær, at tørvur verður á kostnaðarmiklum uppnormringum í sjúkrahúsverkinum og í kommunulæknaviðtalum vegna økt krøv til viðgerðir og tænarur, umframt økt útreiðslutrýst til nýggjari og dýrari heilivág.

Trot á heilsustarvsfólki

Økti tørvur á heilsutænarum merkir, at tørvur er á fleiri heilsustarvsfólki sum heild. At heilsuverkið longu nú manglar heilsustarvsfólk, ger avbjóðingina størri og tørvur á loysnum – bæði stuttíðarloysnum og langtíðarloysnum – enn størri.

Í evnisfrágreiðingini hjá Búskaparráðnum frá 2021³ verður víst á, at í Sjúkrahúsverkinum starvast 394 sjúkrarøktarfrøðingar (fulltíðar starvsfólk). Framrokningar eru gjørdar í norðurlendskum høpi, ið vísa, at tørvur verður á 30 % fleiri ársverkum vegna fólkatalsfrøðiligu gongdina. Hetta merkir, at tørvur verður á 118 sjúkrarøktarfrøðingum afturat í árunum fram til 2030.

Sambært tilmælinum um tørv á serlæknum í Føroyum⁴ er trot á serlæknum innan stórt sæð øll serlæknaøkini. Í sjúkrahúsverkinum vanta fleiri enn 50 serlækningar afturat verandi normering; og á kommunulæknaøkinum vanta 10 kommunulækningar afturat verandi manning.

² Í góðum hondum. Starvsfólkatørvur á vælferðarøkinum – avbjóðingar og loysnir. Frágreiðing, mars 2022.

³ Temafrágreiðing. Starvsfólk á vælferðarøkinum komandi 10 árinum. Búskaparráðið 2021.

⁴ Tørvur á serlæknum í føroyska heilsuverkinum, Heilsumálaráðið, 2024.

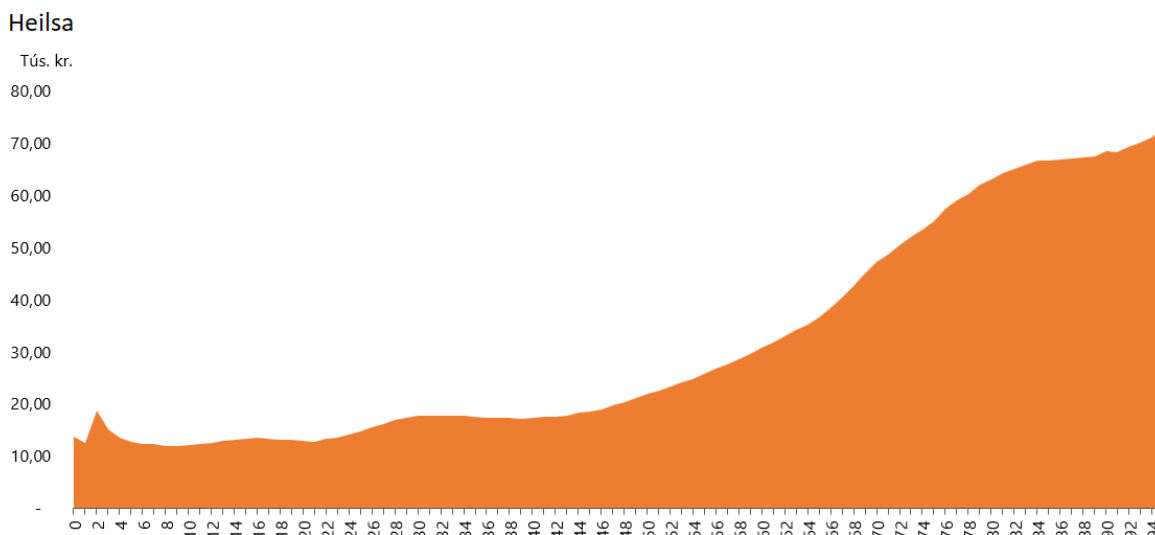
Útreiðslur til heilsuþkið

Nýtsluútreiðslur og rakstrarflytingar til heilsu eru ótkar við 70 % síðani 2010, og tað eru serliga útreiðslurnar til sjúkrahús, ið elva til henda vøkstur. Heilsuútreiðslurnar eru í stóran mun tongdar at aldri. Fólkatalsfrøðiliga gongdin fer at merkja, at almennu nýtsluútreiðslurnar til tænarur innan heilsuþkið, sum fella teimum eldru í lut, fara at ókjast munandi komandi áratíggjuni. Tað er harumframt ein sannroynd, at útreiðslur til heilivág ókjast á hvørjum ári, og at alsamt vaksandi krøv til sjúkrahúsviðgerðir hava við sær, at heilsuútreiðslurnar ókjast stöðugt. Ókta fólkatálið hevur harumframt ta ávirkan, at tað gerast fleiri fólk, sum hava tørv á heilsutænarum.

Við ótkum miðallivialdri er skilagott við ymsum tiltøkum og viðgerðum, ið betra um lívsgóðskuna. Við ótkum miðallivialdri kann eisini væntast, at alsamt fleiri liva við varandi sjúkum, ið eru aldurstreytaðar. Yvirskipað kann hetta merkja fleiri viðgerðarkrevjandi liviár, ið fara at ókja um heilsuútreiðslurnar til tey eldru. Harafturat er hugsandi, at betri og skjótari viðgerðarhættir, ið eisini eru kostnaðarmiklir, hava við sær, at heilsuútreiðslurnar ókjast enn meira. Av tí, at heilsuverkið stórt sæð bert er fíggjað við almennem inntøkum, kunnu ókta heilsuútreiðslurnar fáa stóra ávirkan á fíggjarpolitiska haldførið í framtíðini.

Myndin niðanfyri vísir einstaklingaútreiðslurnar fyri heilsu, sum eru nýttar til haldførisgreiningina hjá Búskaparráðnum um fíggjarpolitiskt haldføri frá 2024⁵. Útrokningarnar byggja á danskar einstaklingaútreiðslur frá 2024 hjá danska stovninum DREAM. Hesar útreiðslur eru síðani stillaðar til føroysku útreiðslurnar fyri heilsu í 2018 (tað vil siga í 2018 prísum). Útreiðslur til heilsu fevna um sjúkrahústænarur, Heilsutrygd, kommunulæknaviðtalur, barnatannlæknar og apoteksverk v.m.

Myndin vísir, at heilsuútreiðslur í stóran mun eru tongdar at aldri. Frá umleið 60 ára aldri ókjast miðal einstaklingaútreiðslurnar til heilsu stöðugt fram til umleið 80 ára aldur, har vøksturin minkar. Útreiðsluvøksturin veksur ikki eitt-til-eitt við aldrinum, men eitt vet spakuligari, um roknað verður við, at fólk at hava betri heilsu, so hvørt sum miðallivialdurin hækkar.

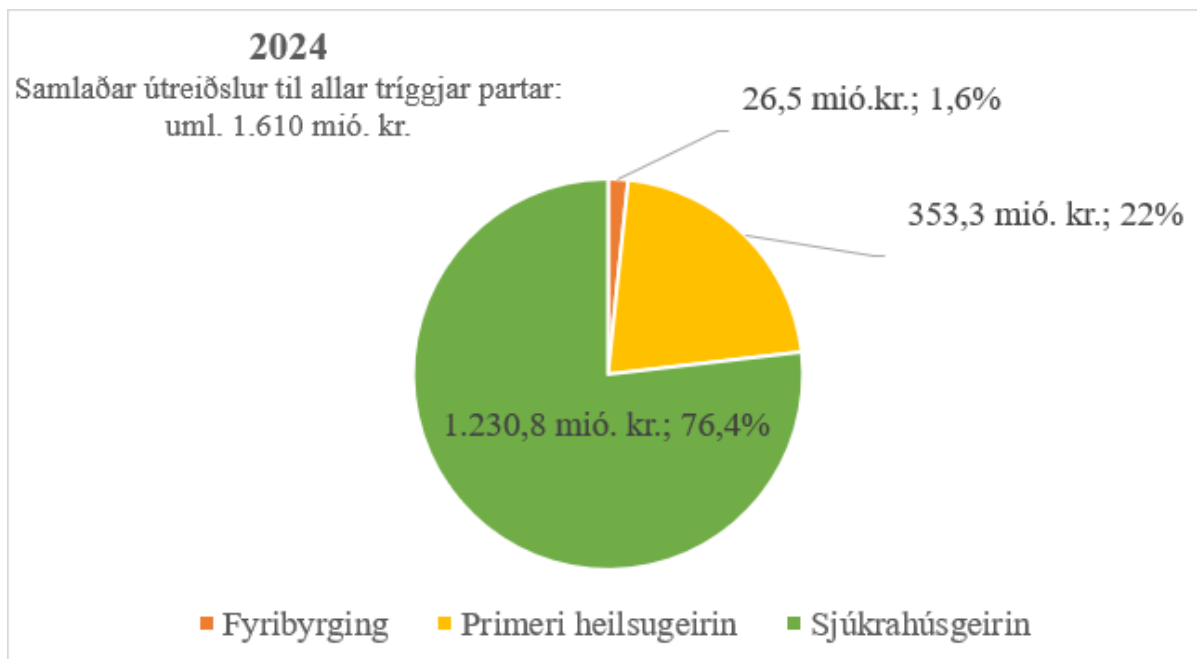

Kelda: Landsbankin, 2024.

⁵ Temafrágreiðing. Fíggjarpolitiskt haldføri. Búskaparráðið 2024.

Rakstrarútreiðslurnar til heilsuøkið økjast støðugt. Fyri at kunna veita og menna heilsutænastur á høgum fakligum støði í framtíðini, er tørvur á at umskipa heilsuverkið soleiðis at meira fæst fyri minni.

Verandi heilsuverk leggur í høvuðsheitum dent á sjúkuviðgerð, og tað er eyðsýnt í býtinum av játtan til ávikavist fyribyrging, primera heilsugeiran (heilsutænastur í nærumhvørvinum) og sjúkrahúsgeiran, sí býtið í 2024:

Kelda: Løgtingsfíggarlóg fyri fíggarárið 2024.

Í appilsingula partinum, *fyrirbyrging*, liggja rakstrarútreiðslur til Heilsustýrið (áður Fólkaheilsuráðið), stuðulsútreiðslur til tiltøk móti rúsdrekkamisnýtslu og stuðul til feløg (stuðul til Føroya Psoriasisfelag, Giktafelag Føroya og Kyn) og fyra lógarbundnar játtanir; koppsetingar, upplýsing um gitnaðarfyrirbyrging, heilsukanningar av barnaknum og læknakanningar av børnum.

Í gula partinum, *primeri heilsugeirin*, liggja rakstrarútreiðslur til Heilsutrygd, heilsutrygdarveitingar, kommunulæknaskipanina, útbúgving av yngri læknum, økisheilsuskipanina og Gigni (játtanin hjá Gigni er flutt til Barna- og útbúgvingarmálaráðið).

Í grøna partinum, *sjúkrahúsgeirin*, liggja rakstrarútreiðslur til Sjúkrahúsverkið (Landssjúkrahúsið, Klaksvíkar sjúkrahús og Suðuroyar sjúkrahús), serstakan sjúkrahúsheilivág og felags rakstur fyri sjúkrahúsverkið.

Á myndini sæst, at nógv tann størsti parturin av rakstrarútreiðslunum til heilsuøkið verða nýttar í sjúkrahúsgeiranum (76,4%); ein væl minni partur verður nýttur í primera geiranum (heilsutænastur í nærumhvørvinum) (22%) og nógv tann minsti parturin verður brúktur til fyrirbyrging (1,6%). Sostatt verður nógv tann størsti parturin nýttur til at viðgera fólk, og ein ógvuliga lítil partur verður nýttur til at fyrirbyrgja, at fólk gerast sjúk, og harvið til at fyrirbyrgja, at tey fáa tørv á viðgerð.

Viðgerðir, ið verða veittar í primera heilsugeiranum eru sum heild bíligari enn viðgerðirnar, sum verða veittar í sjúkrahúsgeiranum. Tað er sostatt tørvur á at økja um tilboðini til bæði fyriryrging og primera heilsugeiran fyri at tálma útreiðsluvøkstrinum til sjúkrahúsgeiran.

Tá ið “Frágreiðing til aðalorðaskifti um Heilsunýskipan” varð skrivað í 2013, varð ein líknandi mynd gjørd, ið vísti býtið av játtanini til heilsutænastur. Býtið tá, var stórt sæð tað sama, meðan útreiðslur til øll økini eru nógv øktar. Í 2013 vóru umleið 690 mió. kr. brúktar til sjúkrahúsgeiran, umleið 180 mió. kr. til primera heilsugeiran og umleið 10 mió. kr. til fyriryrging.

Henda gongd kann ikki halda fram. Komandi árin verður avbjóðingin at tálma útreiðsluvøkstrinum á heilsuøkinum. Tørvur verður serliga á at tálma útreiðsluvøkstrinum í Sjúkrahúsverkinum. Fortreytin fyri, at hetta kann verða gjørt er, at tann primeri geirin verður mentur og útbygður, so støðugt fleiri viðgerðartilboð kunnu flytast frá Sjúkrahúsverkinum til primera heilsugeiran, t.v.s. til heilsuhøllir í nærumhvørvinum hjá fólki. Hesin parturin av heilsuøkinum má uppraðfestast samsvarandi nýggju uppgávuunum. Harafturat er tørvur á at leggja munandi størri dent á fyriryrging og harvið fyriryrgja, at fólk fáa tørv á heilsutænastum t.d. orsakað av lívsstíli.

Verandi skipan

Galdandi kommunulæknaskipan kom í gildi fyrst í 1900-talinum, og hevur sín uppruna í býtinum millum sjúkrahús og kommunulæknaviðtalur. Kommunulæknaskipanin hevur frá farnari tíð verið býtt í trýggjar partar, t.e. land, kommunur og sjúkrakassar, sum hava varðað av hvør sínum parti av skipanini. Við árslok 2009 fór sjúkrakassaskipanin úr gildi, og almenna heilsutrygdarskipanin, nevnd Heilsutrygd, varð sett á stovn í staðin fyri. Hóast hesa broyting, helt galdandi kommunulæknaskipan fram stórt sæð óbroytt.

Seinnu árin er fleiri ferðir víst á, at tørvur er á at gera broytingar í verandi kommunulæknaskipan. Síðani skipanin kom í gildi, eru víðfevndar broytingar farnar fram í samfelagnum, bæði tá tað snýr seg um tilboð um heilsutænastur og um tørv á heilsuveitingum. Nevnst kunnu broytingar í aldursbýti, sjúkumynstri, krøvum frá sjúklingum, tilvitaði sjúklingurin, betri vegasamband, tunlar, undirsjóvartunlar, økt útbúgvingarstöði, bústaðarviðurskifti, arbeiðsmarknaðarviðurskifti, tøkniliga menningin, kommunusamanleggingar o.s.fr. Fleiri viðgerðir, sum fyrr kravdu innlegging á sjúkrahúsi, kunnu nú veitast ambulat. Men hóast hesar víðfevndu samfelagsbroytingar, eru bert smávegis tillagingar framdar í kommunulæknaskipanini øll hesi árin.

Uppgávubýti og ábyrgdarbýti millum land og kommunur

Sambært lógini um kommunulæknaskipanina er uppgávubýtið og ábyrgdarbýtið í skipanini býtt millum land og kommunur. Uppgávuarnar hjá landinum fevna um setanar- og lønarviðurskifti hjá kommunulæknum, kommunulæknaavloysarum, umframt viðtalustarvsfólkum í viðtalem, sum eru mannaðar við kommunulæknaavloysarum. Kommunurnar útvega, rinda og bera raksturin av viðtaluhølum við neyðugum innbúgv, tólum og amboðum til kommunulæknan. Kommunurnar útvega frían bústað til kommunulæknaavloysarar.

Læknadømir

Í Føroyum eru 9 læknadømir. Einasta ásetingin viðvíkjandi býtinum í læknadømir finst í sáttmálanum frá 2006 millum Meginfelag Sjúkrakassa Føroya og Kommunulæknafelag Føroya. Í § 14 í hesum sáttmálanum er ásett, at:

“Godkendelse af praksisområdeinddelingen.

Inddelingen af Færøerne i praksisområder og ændringer i denne inddeling skal godkendes af Landsstýrismanninum í heilsumálum.”

Læknadømini eru sera ymisk í stødd – bæði tá ið tað snýr seg um fólktal, tal á kommunulæknum og landafrøðilig viðurskifti. Sum dømi kann nevast, at í tí størsta læknadøminum eru umleið 22.300 fólk, meðan tað í tí minsta læknadøminum eru umleið 1.300 fólk.

Fleiri av læknadømunum eru smá, og kann hetta hava við sær óhepnar avleiðingar fyri bæði fólk og kommunulæknar í læknadøminum. Fyri fólk merkir hetta eitt sera avmarkað læknaval, tí so fáir kommunulæknar eru at velja ímillum. Fyri kommunulæknarnar kann støddin á læknadøminum ávirka arbeiðsbyrðuna og inntøkugrundarlagið. Hetta kemst av, at inntøkugrundarlagið er tongt at, hvussu nógv fólk hoyra til viðtaluna, og hvussu ofta tey fara til kommunulæknan.

Í bæði “Frágreiðingini til aðalorðaskifti um Heilsunýskipan” (2013) og “Álitinum um nýggja kommunulæknaskipan” (2010) verður ført fram, at talið á læknadømunum er ov høgt, og mælt verður til at skipa landið í størri, men færri eindir við hvør síni heilsumiðstöð ella heilsumiðstöðum. Ein fortreyt fyri at kunna fáa fulla gagnnýtslu av heilsumiðstöðunum er, at tær eru í økjum, sum hava eina hóskaði stødd bæði viðvíkjandi fólkarundarlagi og starvsfólkaorku.

Verandi skipan við býti í lutfalsliga nógv læknadømir, har fleiri eru smá, hevur við sær, at tað bæði er trupult at bjóða enn fleiri viðgerðartilboð í nærumhvørvinum hjá fólki, at menna økið, at gagnnýta starvsfólkaorkuna og fíggjarligu orkuna á skilabesta hátt og fáa eitt samskipað og samantvinnað heilsuverk.

Læknaviðtaluhøllir

Kommunurnar útvega og rinda læknaviðtalur við neyðugum innbúgv, tólum og amboðum til kommunulæknan og viðtalustarvsfólkini hjá viðkomandi. Landsstýrisfólkið ásetur nærri reglur um støðið á hølunum og hvørji tól, innbúgv og amboð eru neyðug.

Landið er ikki partur av tilgongdini, tá kommunurnar útvega høllir til læknaviðtalurnar, og fyri landið er hetta óheppið. Tørvur er á, at landið fær ein virknan leiklut, tá tað snýr seg um at útvega og innrætta høllir. Tá bæði land og kommunur eru við í tilgongdini, ber til at tryggja at høliviðurskiftini samsvara við ynski um at kunna veita støðugt fleiri heilsutænastur í nærumhvørvinum.

Tól og amboð í kommunulæknaviðtalum

Í § 7 í lógini um kommunulæknaskipan er ásett, at kommunurnar útvega, rinda, bera raksturin av og viðlíkahalda viðtaluhøllir við neyðugum innbúgv, tólum og amboðum til kommunulæknan. Landsstýrismaðurin ásetur nærri reglur um støðið á viðtaluhølunum og hvørji tól, innbúgv og amboð eru neyðug. Í lógini er ásett, at “Landsstýrismaðurin hevur eftirlit

við at viðtaluhølini eru í tí standi sum ásett er sambært stk. 2.”. Tørvur er á eini áseting um at hava eftirlit við tólum og amboðum ella hvørjum standi tey skulu vera í.

Flestu kommunur keypa tól og amboð eftir ynski frá kommunulæknum. Ofta eru tað kommunulæknarnir sjálvir, sum bíleggja tól ella amboð, og rokningin verður send til kommununa. Tað er ymiskt, hvussu kommunurnar tulka ásetingina í kunngerðini um tól og amboð. Summar kommunur tulka ásetingina, sum eitt minstamark fyri útgerð í viðtaluhølundum, meðan aðrar kommunur bert keypa tey tól og amboð, sum eru ásett í kunngerðini.

Kommunurnar keypa hvør sær tól og amboð til kommunulæknaviðtalurnar í læknadøminum, og tí er einki samlað yvirlit yvir, hvørji tól og amboð eru í teimum tilsamans 36 kommunulæknaviðtalunum í Føroyum. Vantandi ásetingin um eftirlit hevur við sær, at ongin myndugleiki hevur eina ásetta skyldu at hava eftirlit við, hvørjum standi tól og amboð í kommunulæknaviðtalunum eru í.

Verandi skipan hevur við sær, at tað er trupult hjá kommununum at samskipa keyp av vørum og amboðum. Tá tól og amboð verða keypt í smáum nøgdum, ber ikki til hjá einstøku kommununum at fáa møguligan mongdaravsláttur, og tískil verða hesi dýrari hjá teimum at keypa.

Kunningartøkni (KT)

Sambært galdandi skipan er ásett, at kommunurnar skulu útvega “EDV-útgerð og internetsamband til øll arbeiðshølini.” Ongin áseting er um t.d. heimasíður ella bíleggjarskipanir umvegis heimasíður. Kommunurnar gera sjálvar av, hvørjar heimasíðuloysnir verða brúktar í viðtalunum í læknadøminum. Avgerðin kann verða tikin saman við kommunulæknunum í læknadøminum. Tríggjar fyrirøkur veita heimasíður til kommunulæknaviðtalurnar. Í onkrari kommunu eru fleiri enn ein KT-skipan. Kommunulæknaviðtalurnar brúka ymsar bíleggjarskipanir/heimasíður. Ikki allar skipanir hava upplýsingar til fólk um nýtslutreytir, og tey verða ikki tilvitað biðin um geva eitt samtykki. Verandi kommunulæknaskipan hevur við sær, at tað er ógreitt, hvør hevur ábyrgdina av dátum, sum fólk skráseta, tá ið tey bíleggja sær tíð á heimasíðum hjá kommunulæknaviðtalum.

Sambært lógtingslóg um vernd av persónsupplýsingum (Dátuverndarlógini) koma t.d. heilsupplýsingar undir viðkvæmar persónsupplýsingar og skulu tí viðgerast á ein hátt, sum m.a. tryggjar nøktandi trygd og vernd ímóti óheimilaðari ella ólógligari viðgerð og ímóti missi av tilvild við nýtslu av tøkniligum ella bygnaðarligum tiltøkum. Við verandi skipan er ikki vist, um heimasíðurnar lúka tær treytir, ið eru til viðgerð av viðkvæmum persónsupplýsingum.

Lógin avmarkar møguleikum fyri uppgávuflyting

Mongu álitini, sum eru gjørd seinnu árinum, leggja stóran dent á, at sjúklingar skulu viðgerast á røttum stað, til røttu tíð og røttum starvsfólkum⁶. Hetta er ein fortreyt fyri, at bæði

⁶ Krabbameinsætlan fyri Føroyar (2022), En styrket diabetes og anden endokrinologisk indsats på Færøerne. Etablering af Steno Diabetes Center Færøerne – Steno Midstøðin (2022), Vision for styrket diabetes og anden endokrinologisk indsats på Færøerne (2021), Psykiatriálit (2018), Virkisætlan fyri mótstøðuføri móti antibiotika í heilsuverkinum í Føroyum (2018), Heilivágsgjøgnumgongd (2017), Menningarætlan fyri sjúkrahúsverkið (2016), Heilsutænastur í Norðurøkinum (2015), Rúsdrekka- og rúsevnispolitikkur Føroya (2015), Frágreiðing til aðalorðaskifti um Heilsunýskipan (2013), Diabetesheildarætlan fyri Føroyar (2013) og Álit um nýggja kommunulæknaskipan (2010).

starvsfólkaorkan og fíggarliga orkan, bæði í heilsuverkinum og sum heild, kunnu verða gagnnýtt á skilabesta hátt.

Hesi viðurskifti seta nýggj og stór krøv til, hvussu uppgávubýtið í heilsuverkinum sum heild verður skipað. Tey hava við sær, at neyðugt er at taka støðu til, hvar í heilsuverkinum tær øktu og fjøltáttaðu heilsutænasturnar skulu verða veittar, og hvør starvsbólkur skal útinna tær.

Við verandi skipan ber bert til í avmarkaðan mun at flyta viðgerðartilboð frá sjúkrahúsunum til kommunulæknaviðtalurnar. Meginforðingin er lógin um kommunulæknaskipanina og harvið sjálv skipanin. Lógin er avmarkað til at taka støði í kommunulæknanum og teimum hølum, starvsfólki, tólum og amboðum, sum kommunulæknin hevur tørv á, fyri at kunna útinna sítt arbeiði. Lógin heimilar ikki, at verandi skipan verður víðkað til eina skipan, har tað ber til hjá ymsum starvsfólkabólki at veita heilsutænastur til fólk á eini heilsumiðstøð í nærumhvørvi teirra. Sum dømi kann nevast, at tá skipanin við kliniskum dietistum varð sett í verk, var hildið, at tað var skilabest og høgligast fyri sjúklingar, um klinisku dietistarnir kunnu hava viðtalur í ávísam læknaviðtalum kring landið. Men avbjóðingin var, hvør skuldi rinda fyri hølir til klinisku dietistarnar. Kommunurnar hava bert skyldu til at útvega hølir til kommunulæknar og viðtalustarvsfólk hjá kommunulæknum. Kommunurnar hava ikki skyldu til at útvega hølir til onnur heilsustarvsfólk. Summar kommunur valdu at rinda fyri viðtaluhøli til klinisku dietistarnar, hóast tað ikki er ein kommunal uppgáva.

1.2. Galdandi lóggáva

Rammulóg

Lógin um kommunulæknaskipanina hevur heimild í § 1, stk. 2, nr. 2 í lóg nr. 316 frá 17. mai 1995 “om sundhedsvæsenet på Færøerne” (rammulógin). Sambært rammulógini kann landsstýrið áseta reglur um uppgávur, veitingar og fysisiting hjá heilsuverkinum.

Galdandi lóggáva og kunngerðir

Kommunulæknaskipanin verður í dag regulerað í hesi lóg:

1. Løgtingslóg nr. 28 frá 23. apríl 1999 um kommunulæknaskipan, sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 45 frá 6. mai 2015.

Við heimild í hesi lóg eru reglur ásettar í:

2. Kunngerð nr. 65 frá 29. september 2004 um hvørjar útreiðslur kommunulæknaavloysarar kunnu fáa endurgoldnar.
3. Kunngerð nr. 64 frá 29. september 2004 um støðið, viðlíkahald, rakstur o.a. av viðtaluhølum hjá kommunulæknum, sum broytt við kunngerð nr. 19 frá 21. mars 2017.

Til 1:

Í løgtingslóg nr. 28 frá 23. apríl 1999 um kommunulæknaskipan, sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 45 frá 6. mai 2015 eru ásetingar um setanar- og lønarviðurskifti hjá kommunulæknum, frítíðar- og langtíðaravloysarum og starvsfólki hjá kommunulæknum. Ásett er, at Heilsutrygd setur kommunulæknar og frítíðar- og langtíðaravloysarar í starv, meðan kommunulæknin setur egin viðtalustarvsfólk. Tó kann Heilsutrygd, í serligum førum, seta viðtalustarvsfólk í starv. Heilsutrygd setur viðtalustarvsfólk í starv í teimum kommunulæknaviðtalum, sum ikki eru mannaðar við einum kommunulækna í føstum starvi.

Kommunurnar útvega, rinda og bera raksturin av viðtaluhølum við neyðugum innbúgv, tólum og amboðum til kommunulæknan. Somuleiðis skulu kommunurnar útvega frían bústað til frítíðar- og langtíðaravloysarar.

Harumframt er ásett, at kommunulæknaskipanin rindar fyri at keypa vørur og tænastr í sambandi við, at kommunulæknar og kommunulæknaavloysarar verða settir í starv og rindar umsitingarútreiðslurnar í sambandi við vaktarskipanina fyri kommunulæknaskipanina, t.v.s. Læknavaktina.

Til 2:

Í kunning nr. 65 frá 29. september 2004 um hvørjar útreiðslur kommunulæknaavloysarar kunnu fáa endurgoldnar eru ásetingar um, at avloysarar fáa ferðaútreiðslurnar endurgoldnar í sambandi við flutning úr útlandinum til Føroyar. Um avloysarin ikki hevur møguleika at hava bil við sær til Føroya, verður bilur leigaður í avloysaratíðarskeiðinum. Rindað verður fyri at leiga bilin og trygging, meðan avloysarin rindar allar aðrar útreiðslur í sambandi við bilin.

Til 3:

Í kunning nr. 64 frá 29. september 2004 um støðið, viðlíkahald, rakstur v.m. av viðtaluhølum hjá kommunulæknum eru ásetingar um, hvørjar skyldur kommunurnar hava hesum viðvíkjandi. Ásetingarnar um viðtaluhøli snúgva seg bæði um karmarnar uttandura og innandura. Harumframt er ásett, at kommunan ber útreiðslur, rakstur og viðlíkahald í sambandi við viðtaluhøli, innbúgv, tól og amboð.

Atfinningar ímóti galdandi lóggávu

Fleiri atfinningar eru ímóti galdandi lóggávu. Høvuðsatfinningin snýr seg um sjálva skipanina í kommunulæknaskipanini. Atfinningarnar snúgva seg ikki um starvsfólkin í skipanini og virkseimi teirra.

Kommunulæknaskipanin er skipað á ein slíkan hátt, at tað er sjálv skipanin, sum er ein forðing fyri, at fólk kunnu fáa støðugt fleiri tilboð um heilsutænastr í nærumhvørvinum, at starvsfólkaorkan og fíggjarliga orkan í heilsuverkinum ikki kann verða gagnnýtt skilabetri enn møguleiki er fyri í dag og at landsstýrisfólkið manglar neyðug stýringaramboð at stýra heilsuøkinum sum heild. Í verandi lóg mangla ásetingar um eftirlit við tólum, amboðum, KT og fakligum førleikum hjá øðrum starvsfólki enn kommunulæknum.

Sambært verandi skipan hava kommunurnar skyldu til at útvega høli til kommunulæknaviðtalurnar. Ongin áseting er um, hvør hevur skyldu til at útvega høli til onnur heilsustarvsfólk enn kommunulæknan. Landið er ikki partur í tilgongdini, tá høli verða útvegað. Fyri landið er hetta óheppið, tí tøvur er á, at tey hølini, sum verða útvegað, samsvara við ætlanina um heilsutænastr í nærumhvørvinum. Vantandi ásetingarnar um hølisviðurskifti eru ein av orsøkunum til, at tað er trupult at flyta viðgerðir av Sjúkrahúsverkinum til nærumhvørvi hjá fólk.

Landið hevur ikki tey neyðugu stýringaramboðini at skipa økið sum heild, og tað er ein forðing fyri at kunna gagnnýta starvsfólkaorkuna og fíggjarligu orkuna í heilsuverkinum á skilabestan hátt. Av somu orsök ber tað ikki til at heildarstýra økinum við bestu tilfeingisnýtslu í hyggju. Hesi viðurskifti hava við sær, at verandi skipan ikki er burðardygg sum frálíður.

Verandi skipan hevur við sær, at heilsutænastr í óneyðuga stóran mun verða veittar á sjúkrahúsum í staðin fyri í nærumhvørvinum hjá fólk. Hetta er óheppið hjá teimum, sum hava

størstan tórv á heilsutænastum, t.d. eldri fólki, fólki við varandi sjúkum og fólki við serligum tórv.

1.3. Endamálið við uppskotinum

Hövuðsendamálið við lógaruppskotinum er at tryggja fólki kring landið atgongd til heilsutænastur á hægsta dygdarstigi. Hetta verður gjørt við at verandi kommunulæknaskipan verður víðkað og ment til eina skipan, har stóðugt fleiri heilsutænastur verða veittar í nærumhvørvinum hjá fólki. Dentur verður lagdur á stóðugt at styrkja um sjúklingatrygdina.

Yvirskipaða endamálið við lógaruppskotinum er at fáa eina skipan, sum:

- tryggjar øllum fólki kring landið atgongd til stóðugt fleiri tilboð um dygdargóðar heilsutænastur í nærumhvørvinum, og tryggjar sama høga dygdarstöði í øllum landinum,
- setur sjúklingatrygdina í háseti,
- skapar betri móguleikar fyri, at heilsustarvsfólk kunnu starvast og mennast í heilsufakligum umhvørvum kring landið.

Sama høga dygdarstöði á heilsutænastum kring alt landið

Málið við lógini er, at heilsutænasturnar skulu verða á sama høga dygdarstöði kring landið og atlit at sjúklingatrygd skulu vera í háseti.

Higartil hava lógarásett krøv um fakligar førleikar bert verið sett kommunulæknum. Kommunulæknar og Heilsutrygd hava sjálvi gjørt av, hvørjar førleikar viðtalustarvsfólkini, sum tey seta í starv, hava. Til tess at kunna tryggja sama høga dygdarstöði kring landið, verður hildið, at tað eiga at verða sett krøv um fakligar førleikar hjá heilsustarvsfólki sum heild. Við stóði í hesum fær landsstýrisfólkið tí, sum nakað nýtt, heimild til at seta faklig krøv til starvsfólk á heilsumiðstöðunum. Hetta er eitt stórt framstig samanborið við galdandi skipan.

At starvsfólkini hava neyðugar heilsufakligar førleikar, er ein fortreyt fyri at kunna veita heilsutænastur við hægstu heilsufakligu dygd. Somuleiðis er tað ein fortreyt fyri at kunna flyta viðgerðir frá Sjúkrahúsverkinum til nærumhvørvind hjá fólki, at heilsustarvsfólkini hava neyðugu heilsufakligu førleikarnar. Roknað verður við, at flestu viðtalustarvsfólkini longu lúka treytirnar um fakligar førleikar, tí vanligu hava viðtalustarvsfólkini útbúgving sum antin sjúkrarøktarfrøðingar, heilsurøktarar ella læknaskrivarar. Um tórvur verður á øktum fakligum førleikum hjá viðtalustarvsfólki, má strembast eftir at skipa soleiðis fyri, at tey kunnu útvega sær neyðugu fakligu førleikarnar.

Tá ið landið við hesum uppskotinum fær væl størri ávirkan á skipanina, verður tað eisini munandi lættari at tryggja sama høga heilsufakliga stóðið, bæði hvat viðvíkur viðgerðartilboðum, starvsfólkaorku, hølisviðurskiftum og tólum v.m. kring landið.

Tal á heilsuøkjum

Sambært lógaruppskotinum fær landsstýrisfólkið heimild til at skipa landið í heilsuøkir fyri at tryggja, at fólk kring landið kunnu fáa heilsutænastur í nærumhvørvind teirra. Í lógaruppskotinum er stóða ikki tikin til tal ella stódd á heilsuøkjunum. Kommunufelagið hevur mælt til, at atlit verða tikin til kommunalu samstørvini innan t.d. eldraðkið, tá avgerð verður tikin um stóddina á heilsuøkjunum. Hesum verður móguleiki fyri í nýggju skipanini, tí eitt ella fleiri eldraðkir kunnu verða í hvørjum av heilsuøkjunum.

Heilsuøkini mugu hava eina hóskaði stødd, bæði tá ið tað snýr seg um fólkagrundarlag í økinum og starvsfólkaorku. Eitt nøktandi fólkagrundarlag er fortreytin fyri at kunna skipa heilsutilboð við viðkomandi heilsustarvsfólkum í heilsuøkjunum.

Starvsfólkaorkan kann somuleiðis gagnnýtast betur í størri heilsuøkjum. Tað fer at bera til at seta heilsustarvsfólk í starv í einum heilsuøki ella fleiri heilsuøkjum, sum skal hava viðtalur á heilsumiðstøðunum ella heimum (t.d. ellis- og røktarheimum, sambýlum og eignum heimi) í økjunum. Fyri hesi starvsfólkini fer henda skipanin at gera, at tað ber til at starvast í nærumhvørvinum, umframt fáa ein hægri starvsbrøk og harvið hægri inntøku. Fyri kommunurnar kann hetta merkja fleiri arbeiðspláss í heilsuøkinum. Fyri fólk kring landið fara størri heilsuøkini at merkja størri valmøguleikar til heilsutænastur og heilsustarvsfólk.

Fleiri læknadømi í Føroyum eru smá. Í summum læknadøimum eru allir kommunulæknarnir kvinnur; meðan allir kommunulæknarnir í øðrum læknadøimum eru menn. Hetta er ein trupulleiki, tí tað vísir seg, at kvinnur í summum førum aftra seg við at fara til lækna at gera ymsar kanningar, um kommunulæknin er maður. Sama er galdandi fyri menn, sum kunnu aftra seg við at fara til lækna um kommunulæknin er kvinna. At fólk setast aftur við at fara til lækna er ein stórir trupulleiki, tí tá fáa tey ikki ta heilsuhjálp, sum tey hava tørv á. Við at skipa landið í størri heilsuøkir, fáa bæði kvinnur og menn kring landið eitt størri læknaval. Tey kunnu tá velja ein kommunulækna, sum er antin kvinna ella maður, og nýtast ikki at setast aftur við at fara til kommunulækna vegna kyn á kommunulæknanum. Talan verður framvegis um, at fólk hoyra til eina viðtalu við eignum kommunulækna.

Harumframt verður lættari hjá fólkum at fáa viðgerð í nærumhvørvinum frá øðrum heilsustarvsfólkum. Við at skipa landið í færri, men samstundis størri heilsuøkir, fer at bera til at veita fólkum eitt munandi fjølbroyttari tilboð av heilsutænastum kring landið.

Ásetingin um at skipa landið í fleiri heilsuøkir merkir, at landið ikki verður skipað í eitt stórt heilsuøki. Verða Føroyar skipaðar sum eitt heilsuøki, fáa øll fólk frítt læknaval og kunnu velja ímillum allar kommunulæknar, sum starvast í landinum. Hetta er serliga til fyrimums hjá teimum, sum búgva í einum øki og starvast í einum øðrum øki í landinum. Verða Føroyar skipaðar sum eitt øki, kann roknast við, at fleiri fara at velja at verða knýtt at einum kommunulækna, har tey starvast, heldur enn at einum kommunulækna nærri eignum bústaði. Henda støða kann fara at hava við sær, at kommunulæknarnir verða miðsavnaðir í summum økjum, samstundis sum sjúklingagrundarlagið kring landið verður lægri, og harvið máar grundarlagið undan at hava fleiri kommunulæknar og onnur heilsustarvsfólk í teimum økjum. Ein slík støða hevði serliga verið óheppin fyri tey, sum vanliga hava størstan tørv á heilsutænastum í nærumhvørvinum, t.v.s. eldri fólk, fólk við varandi sjúkum og fólk við serligum tørvum.

Vansarnir við at skipa Føroyar sum eitt heilsuøki eru sum heild størri, enn fyrimumirnir við hesum – serliga við atliti til at kunna tryggja støðugt fleiri dygdargóðar heilsutænastur kring alt landið.

Heilsumiðstøðir

Sambært lógaruppskotinum fær landsstýrisfólkið heimild til at stovna eina ella fleiri heilsumiðstøðir í heilsuøkjunum kring landið. Verandi kommunulæknaviðtalur verða víðkaðar og mentar til heilsumiðstøðir.

Á heilsumiðstöðunum fer dentur at verða lagdur á at veita, styrkja og menna heilsufremjandi og sjúkufyribyrgjandi tilboð, kanningar, veitingar og ráðgeving til fólk. Hetta fer serliga at gera tað lættari atkomuligt hjá eldri fólk, fólk við varandi sjúkum og fólk við serligum tørvi at fáa nevndu heilsutænastur. Ætlanin er, at stórir partur av heilsuveitingunum til fólk við varandi sjúkum, eldri og fólk við serligum tørvi, sum frálíður skal kunna fara fram í nærumhvørvinum, t.v.s. nærhendis bústaðnum hjá viðkomandi, og sostatt koma heilsuveitingarnar nærri borgarunum. Hetta fer eftir ætlan at hava við sær eina betri heilsustøðu hjá fólk sum heild – og serliga hjá fólk við varandi sjúkum, eldri fólk og fólk við serligum tørvi.

Í heilsuøkjunum fara sum frálíður at starvast ein røð av heilsustarvsfólkum. Summi av heilsustarvsfólkunum fara at starvast burturav á eini ella fleiri av heilsumiðstöðunum, t.d. kommunulæknar, sjúkrarøktarfrøðingar, læknaskrivarar og kliniskir dietistar. Onnur fara at vera í starvi antin í Sjúkrahúsverkinum ella Apoteksverkinum og fara at veita heilsutænastur parttíð í nærumhvørvinum sum partur av starvi teirra. Sum dømi kunnu nevnast, at farmaseutar og farmakonomar fara at hava starvsstað í Apoteksverkinum, men fara at kunna veita ráðgeving um t.d. heilivágсныtslu og heilivágsgjøgnumgongd á heilsumiðstöðum. Somuleiðis fara starvsfólk í Sjúkrahúsverkinum at kunna veita heilsutænastur á heilsumiðstöðunum, sum dømi kunnu nevnast bioanalytikarar, ljósmøður, sálarfrøðingar og serútbúnir sjúkrarøktarfrøðingar. Harumframt fara heilsufrøðingar og onnur heilsustarvsfólk eisini at kunna veita heilsutænastur í heilsumiðstöðunum og í nærumhvørvinum annars. Á heilsumiðstöðunum fara at verða betri móguleikar hjá heilsustarvsfólkum at starvast í heilsufakligum umhvørvum kring landið.

Sum dømi um onnur viðgerðartilboð, ið antin fara at kunna veitast í nærumhvørvinum, ella í størri mun enn nú fara at kunna veitast í nærumhvørvinum, kunnu nevnast ymisk viðgerðartilboð til fólk við t.d. diabetes, ADHD, autismu, parkinson og alzheimers. Viðgerðartilboð til fólk, sum hava tørv á økispsykiatri og sálarfrøðiligari viðgerð kunnu í størri mun fara fram í nærumhvørvinum. Í tann mun endurvenjing kann veitast uttanfyri Sjúkrahúsverkið, kann partur av endurvenjingini t.d. fara fram í nærumhvørvinum. Dentur fer at verða lagdur á at styrkja tann fyrirbyrgjandi partin í heilsuveitingunum, sum kann fara fram í nærumhvørvinum.

Tøkniliga menningin hevur við sær, at støðugt fleiri heilsutænastur fara at kunna avgreiðast talgilt, t.d. sum virtuellar viðtalur, tá hetta er ráðiligt og ynskiligt. Á heilsumiðstöðunum fara sum frálíður at verða bjóðað støðugt fleiri tilboð um talgildar tænastur. Hetta fer at gera tað meira ómakaleyst hjá fólk við t.d. varandi sjúkum at fáa heilsutænastur. Talgildu móguleikarnir fara eisini at gagna fólk á útoyggj, sum í størri mun fara at kunna fáa viðgerð á oynni, heldur enn hvørja ferð at noyðast av oynni fyri at fara til lækna ella annað heilsustarvsfólk.

Sum frálíður fara fleiri viðgerðartilboð at kunna verða flutt av sjúkrahúsum til nærumhvørvið. Tað verður tískil lættari og meira ómakaleyst hjá fólk at fáa viðgerð ella fara til kanningar í nærumhvørvinum enn á sjúkrahúsinum. Serliga verður hetta ein fyrimunur hjá eldri fólk, fólk við varandi sjúkum og fólk við serligum tørvi. Hetta fer eisini at gera tað lættari at skipa og samskipa viðgerðartilboðini, so fólk í størri mun kunnu fáa fleiri heilsutænastur um somu leið og á sama stað.

Bæði Javni og MEGD hava áður víst á kanningar, sum vísa, at samstundis sum fólk, ið hava brek ella menningartarn, ofta hava størri tørv á heilsutænastum enn onnur, uppliva tey eina verri atkomu til hesi tilboð. Kanningar aðrastaðni vísa, at fólk við menningartarni koma seint til lækna og luttaka í minni mun í fyrirbyrgjandi heilsukanningum enn onnur. Tí

hefur tað týdning at tryggja teimum betri atkomu til heilsutænastur í nærumhvørvi teirra. Javni og MEGD hava somuleiðis víst á, at tað hevur stóran týdning, at tilboð um heilsutænastur innan fyriryrging og heilsufremjan eru lætt atkomulig hjá fólki, ið hava brek ella menningartarn. Sambært ST-sáttmálanum um rættindi hjá einstaklingum, sum hava brek, skulu limalondini taka øll hóskaði stig til at tryggja fólki, sum hava brek, atgongd til heilsutænastur, sum kunnu veitast fólki í nærumhvørvinum. Við at skipa heilsutænastur í nærumhvørvinum, kunnu mennast betri karmar fyri at veita heilsufremjandi og sjúkufyriryrgjandi tilboð til fólk við menningartarni. Møguleiki verður eisini fyri at skipa tilboðið á slíkan hátt, at heilsumiðstøðirnar hava tætt samstarv við t.d. sambýlir og búfelagsskapir í nærumhvørvinum. Landsfelag Pensjónista vísir á, at fyri eldri fólk er tað ein fyrimunur, um viðgerðartilboðini kunnu verða veitt í nærumhvørvinum hjá teimum.

Við at savna heilsustarvsfólkini á heilsumiðstøðum, ber til at skapa heilsufaklig umhvørvi kring landið. Somuleiðis verða betri møguleikar fyri broytingum í uppgávubýtinum, og tá kann starvsfólkaorkan gagnnýttast á ein skilabetri hátt, enn møguleiki er fyri undir galdandi skipan. Hetta kann hava við sær, at summi heilsustarvsfólk fara at hava tørv á eftirútbúgving, til tess at kunna útinna nýggju og broyttu uppgávarnar.

Tá tað fer at bera til at veita fleiri viðgerðir í nærumhvørvinum, heldur enn í Sjúkrahúsverkinum, fer tað at hava við sær, at sjúkrahúsini, í nógv størri mun enn møguleiki er fyri nú, kunnu hugsavna seg um at veita tær viðgerðir, sum ikki kunnu veitast aðrastaðni enn á sjúkrahúsunum. Harvið fer tað eisini at bera til at styttja um bíðilistar í Sjúkrahúsverkinum. Sjúkrahús viðgerðir eru vanligar væl dýrari enn viðgerðir veittar uttanfyri sjúkrahúsið. Tá viðgerð verður flutt av sjúkrahúsunum til nærumhvørvið, fer slík viðgerð eftir ætlan at hava við sær ein bíligari viðgerðarhátt. Sjúkrahúsverkið sigur í ummælisskrivi sínum, at tíðin er búgvin til at fara undir eina tilgongd fyri at nágreina, hvørjar viðgerðir og kanningar kunnu flytast úr Sjúkrahúsverkinum til nærumhvørvið fyri at gera tað meira gagnligt fyri borgarar, umframt at gagnnýta tilfeingið á ein meira skynsaman hátt.

Umskipanin fer at hava við sær, at tað fer at bera til at skipa og samskipa viðgerðartilboðini í heilsuverkinum á ein skilabetri hátt, enn gjørligt er undir galdandi skipanum. Harvið kunnu bæði starvsfólkaorkan og fíggjarliga orkan í heilsuverkinum gagnnýttast munandi betur enn møguleiki er fyri í dag. Umskipanin fer somuleiðis at hava við sær, at tað fer at bera betur til at góðskumenna heilsuøkið sum heild, á ein skipaðan og samskipaðan hátt.

Bæði fleiri álit⁷ og fakfólkabólkar á økinum hava víst á, at ein fyrirtreyt fyri einum broyttum uppgávubýti millum teir ymsu partarnar í heilsuverkinum er, at verandi skipan verður ment, so hon verður før fyri at átaka sær nýggju uppgávarnar. Flestu av álitunum og fakfólkunum nevna ítøkiliga, at fortreytin fyri einum broyttum uppgávubýti er, at skipanin við heilsumiðstøðum verður sett í verk.

Hesin parturin av heilsuverkinum skal so uppraðfestast til tess at klára at røkja nýggju uppgávarnar. Tær heilsutænasturnar, sum verða veittar á heilsumiðstøðunum, skulu, tá tørvur er á tí, skipast og samskipast í tøttum samstarvi við sjúkrahúsini og við t.d. eldraøkið. Ítøkiliga merkir hetta m.a., at tørvur verður á fleiri heilsustarvsfólkum. Í tilmælinum um tørv á serlæknum í Føroyum⁸ verður víst á, at uppgávar kunnu flytast av sjúkrahúsum til

⁷ Álitini er nevnd undir brotinum “Lógin avmarkar møguleikum fyri uppgávuflyting”.

⁸ Tørvurin á serlæknum í føroyska heilsuverkinum, Heilsumálaráðið, juni 2024.

kommunulæknar, um fleiri kommunulæknar verða settir í starv. Harafturat verður tórvur á m.a. fleiri sjúkrarøktarfrøðingum.

Sambært lógaruppskotinum fara heilsumiðstöðir at verða skipaðar í heilsuøkjum kring landið. Landsstýrisfólkið tekur, í samráð við kommunurnar, avgerð um staðseting og tal á heilsumiðstöðum í heilsuøkjum. Heilsumiðstöðirnar fara at verða staðsettar soleiðis, at tær røkka málinum um at kunna veita fólki heilsutænastur í nærumhvørvinum. Ítøkiliga merkir hetta, at í einum heilsuøki kunnu staðsetast ein ella fleiri heilsumiðstöðir, og harumframt ber til at hava onnur viðtaluhøli í heilsuøkinum, sum hoyra undir eina heilsumiðstöð. Ætlanin er, at verandi viðtaluhøli kring landið verða varðveitt. Somuleiðis er ætlanin at virksemd í teimum sum frálíður verður víðkað til rúma teimum nýggju tilboðnum um heilsutænastur, sum skulu bjóðast í nærumhvørvinum. Í summum førum fara allar heilsutænasturnar at kunna fara fram í eini heilsumiðstöð, meðan heilsutænasturnar í øðrum førum kunnu verða veittar á ymsum heilsumiðstöðum í sama heilsuøki. Verandi avtalur um hólvisviðurskifti verða hildnar.

Hóast ætlanin er, at heilsutænasturnar sum meginregla skulu fara fram á heilsumiðstöðunum, fara heilsustarvsfólkini eisini at kunna veita heilsutænastur til fólk í heimi teirra. Við heim er at skilja bústaður í sethúsum, íbúð, ellis- og røktarheimi, sambýli, umorganarheimi o.l. Í sambandi við heilsutænasturnar í nærumhvørvinum skulu atlit takast til at tryggja fólki á útoyggj atkomumøguleikar til heilsutænastur.

Sum dømi um, hvørjar heilsutænastur kunnu vera á eini heilsumiðstöð, kunnu nevast Heilsudepilin í Vágum, Heilsudepilin við Skálafjørðin og Heilsumiðstöðin í Vági. Á hesum heilsumiðstöðunum verður dentur lagdur á at veita og menna heilsufremjandi og sjúkufyribyrgjandi tilboð, kanningar, veitingar og ráðgeving til fólk. Sambært kommununum veita nevndu starvsfólkaorkar heilsutænastur á heilsudeplunum og heilsumiðstöðini:

- Á Heilsudeplinum í Vágum eru kommunulæknar, Heimatænastan, sjúkrarøktarfrøðingar, økispsykiatri, Gigni, kliniskur dietistur, sálarfrøðingur, fysioterapeutur og ljósmóðir.
- Á Heilsudeplinum við Skálafjørðin eru kommunulæknar, Heimatænastan, sjúkrarøktarfrøðingar, økispsykiatri, kliniskur dietistur, ljósmóðir og laboratoritænasta.
- Á Heilsumiðstöðini í Vági eru kommunulæknar, sjúkrarøktarfrøðingur, læknaskrivarar, Gigni, fótarøktari, kliniskur dietistur, laboratoritænasta umframt tannlækni.

Betri móguleikar at gagnnýta starvsfólka- og fíggjarligu orkuna og menningarmóguleikar

Við at samantvinna teir ymsu partarnar í heilsuverkinum, kann fáast eitt heilsuverk, har tænanastan til fólk verður í miðdeplinum, samstundis sum avmarkaða starvsfólkaorkan og fíggjarliga orkan í heilsuverkinum kann verða gagnnýtt betur enn móguleiki er fyri í dag. Tá fer at bera til at gagnnýta starvsfólkini í øllum pørtum av heilsuverkinum betur – bæði tey, sum fara at starvast í nærumhvørvinum, og tey, sum starvast á sjúkrahúsunum. Hetta hevur við sær, at móguleiki verður fyri at veita enn fleiri viðgerðartilboð. Við eini slíkari skipan fer eisini at bera til at menna eitt samvirkandi og samantvinnað heilsuverk. Harafturat kann ein slík skipan hava við sær, at tað fer at bera til at góðskumenna heilsuverkið sum heild á ein munandi betri og meira skipaðan hátt, enn til ber undir verandi skipan.

Tól, amboð og KT

Sambært lógaruppskotinum verður tað skyldan hjá landinum at útvega tól og amboð, sum heilsustarvsfólkini hava tørv á í heilsumiðstöðunum. Landið fer eisini at bera útreiðslurnar til rakstur, viðlíkahald og eftirlit við tólum og amboðum í heilsumiðstöðunum. Ítøkiliga merkir hetta, at Heilsutrygd fær uppgávuna at útvega neyðug tól og amboð. Heilsutrygd skal keypa hesi umvegis Sjúkrahúsverkið. Uppgávan, at viðlíkahalda og hava eftirlit við tólum og amboðum, verður lögð til Sjúkrahúsverkið. Tað eru fleiri fyrimunir við, at ávikavist innkeypið av tólum og amboðum, umframt viðlíkahaldið og eftirlitið við teimum, verður miðsavnað á einum staði, har neyðugi fakligi førleikin er til staðar.

Við at leggja innkeypið til ein keypara, fer at bera til at tryggja, at allar heilsumiðstöðirnar kring landið bæði hava neyðug tól, og at tólini hava somu høgu góðsku. Tá tól og amboð verða keypt í størri nøgdum, fer eisini at bera til at keypa hesi fyri ein lægri prís enn møguleiki er fyri, tá tey verða keypt í smáum nøgdum.

Sjúkrahúsverkið skal hava regluligt eftirlit við tólunum. Á sama hátt sum í Sjúkrahúsverkinum, verður tað medicotekniska deild í Sjúkrahúsverkinum, sum fer at hava uppgávuna at fylgja við, nær tól skulu hava eftirlit og nær tey skulu skiftast. Tá farið verður undir eitt skipað eftirlit við tólunum, verður tryggjað, at tey eru á einum nøktandi støði og vísa røtt úrslit.

Nýggja skipanin við at miðsavna innkeyp av tólum og amboðum, umframt viðlíkahald og eftirlit við hesum, fer at hava við sær eina betri sjúklingatrygd.

Landsstýrisfólkið fær eisini heimild til at áseta nærri reglur um krøv til kunningartøkni.

At útvega høli til heilsutænastur í nærumhvørvinum

Sambært lógaruppskotinum varðveita kommunurnar skylduna at útvega og reka hølini. Henda skylda verður víðkað til at útvega høli til heilsustarvsfólkini, sum fara at veita heilsutænastur í heilsumiðstöðunum. Talan verður tó ikki um, at øll heilsustarvsfólk skulu hava egin høli. Kommunulæknar fara at hava tørv á viðtaluhølum, meðan t.d. kliniskir dietistar, farmaseutar og ljósmøður kunna skiftast um at nýta sama høli, eftirsum tey bert fara at vera á heilsumiðstöðini parttíð.

Tilgongdin, tá ið høli skulu útvegast, verður ein onnur, og landið fær ein nýggjan leiklut, tá ið tað snýr seg um hølisviðurskifti. Landið skal vera við í tilgongdini frá hugskotsuppritinum um at byggja, útbyggja, umbyggja ella leiga høli. Á henda hátt ber til at tryggja, at hølini vera í samsvari við ætlanirnar um innihald í heilsumiðstöðunum. Ítøkiliga verður hetta skipað soleiðis, at landið samstarvar við kommunurnar, ið ætla at útvega høli. Heilsumálaráðið verður saman við kommunum partur av tilgongdini, frá byrjan til verkætlanin er góðkend. Heilsutrygd skal vera við í verkætlanini til sonevnda útinnanin (“udførelsesprojektet”) er liðug. Harafturat eigur Heilsumálaráðið at gera leiðreglur fyri nýbyggingar, útbyggingar og umbyggingar og leigumál.

Við hesi skipan eru ognarviðurskiftini greið. Kommunurnar eiga (ella leiga) og reka hølini, sum heilsumiðstöðin húsast í. Kommunufelagið vísir í ummællissvari sínum á, at sambært lógaruppskotinum verður uppgávubýtið og ábyrgdarbýtið millum land og kommunur bæði greitt og tryggjað, tá tað snýr seg um hølisviðurskiftir. Harafturat er tað fíggarliga í góðari javnvág.

Bústaður til kommunulæknaavloysarar

Kommunurnar varðveita skylduna at útvega bústað til kommunulæknaavloysarar, sum Heilsutrygd hevur sett í starv. Men sum nakað nýtt verður skyldan avmarkað til tey føri, tá tað verður met, at avloysarin ikki kann røkja starvið sum kommunulækni frá egnum bústaði. Tað verður hildið at vera rættast, at kommunurnar hava skyldu til at útvega ein bústað. Orsøkin er, at kommunalu umsitingarnar kenna nærumhvørvið og marknaðin í økinum, og tí vita kommunalu starvsfólkini, hvar tey skulu venda sær, tá tørvur er á at útvega einum avloysara ein bústað. Harafturat eru kommunalu starvsfólkini eisini nær møguligum leigubústøðum, og kunnu tí kanna dygdina á bústaðinum og gera eftirlit, um tað er neyðugt. Sum nakað nýtt verður ásett, at landsstýrisfólkið fær heimild til at áseta nærri reglur um skylduna hjá kommununum at útvega frían bústað. Heilsutrygd hevur ikki skyldu til at ávísa ein bústað og hevur heldur ikki heimild til at rinda fyri bústað til kommunulæknaavloysara.

Royndarskipanir

Sum nakað nýtt, verður tað sambært lógaruppskotinum, møguleiki fyri at gera royndarskipanir. Talan kann bæði vera um royndarskipanir, ið hava til endamáls at betra um heilsustøðuna hjá fólki sum heild ella ávís sum sjúklingabólkum; royna nýggjar leiðir á starvsfólkaøkinum; flyta uppgávur frá Sjúkrahúsverkinum til eina ella fleiri heilsumiðstøðir o.s.fr. Somuleiðis er tað nýtt, at tað verður ásett, at royndarskipanirnar skulu eftirmetast. Landsstýrisfólkið fær heimild til at áseta nærri reglur um royndarskipanirnar, eftirmetingar o.s.fr. Ummælispartarnir taka sum heild væl undir við møguleikanum at skipa royndarskipanir. Fleiri teirra, m.a. ADHD-felagið, Alzheimersfelagið, MEGD og Útoyggjafelagið nevna ítøkilig uppskot til royndarskipanir.

Setanar- og lønarviðurskipti

Ásetingarnar í lógaruppskotinum um setanarviðurskipti og lønarviðurskipti hjá kommunulæknum líkjast galdandi lóg og samsvara við verandi mannagongdir. Setanarviðurskiptini og lønarviðurskiptini hjá øðrum viðtalustarvsfólkum í kommunulæknaviðtalum, sum Heilsutrygd setur í starv, eru tær somu sum í galdandi lóg. Í hesum lógaruppskoti verður harumframt ásett, at Heilsutrygd kann seta onnur heilsustarvsfólk í starv at veita heilsutænastur í nærumhvørvinum. Lønarviðurskiptini og setanarviðurskiptini hjá viðtalustarvsfólkum, sum kommunulæknin setur í starv, samsvara við galdandi lóg.

Eftirlit

Í galdandi løgtingslóg um kommunulæknaskipan (løgtingslóg nr. 28 frá 23. apríl 1999 um kommunulæknaskipan, sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 45 frá 6. mai 2015) er ásett í § 7, stk. 3, at landsstýrismaðurin hevur eftirlit við, at viðtaluhølini eru í tí standi, sum ásett er í lóg og kunngerð.

Hildið verður ikki, at tað er neyðugt at hava áseting um eftirlit við í hesi lóg. Tað er Landslæknin, ið hevur eftirlit við øllum autoriseraðum heilsustarvsfólkum í Føroyum sambært autorisatiónslógini: anordning nr. 1472 af 16. desember 2013 om ikrafttræden for Færøerne af lov om autorisation af sundhedspersoner og om sundhedsfaglig virksomhed, sum seinast broytt við anordning nr. 1444 frá 29. juni 2021.

Harumframt hevur Landslæknin organisatoriskt eftirlit við stovnum á heilsuøkinum, har heilsustarvsfólk starvast, samanber § 213 - § 213c í “anordning nr. 821 af 22. juni 2018 om ikrafttræfen for Færøerne af sundhedsloven” (hereftir sundhedsloven) og “bekendtgørelse nr. 922 af 16. juni 2022 for Færøerne om registrering af, underretning om og tilsyn med offentlige og private behandlingssteder m.v. med senere ændringer”.

Sambært omanfyrirstandandi ásetingum, hefur Landslæknin yvirskipað eftirlit við heilsuviðurskiptunum og heilsufakliga virkseminum á heilsuøkinum. Landslæknin ger við jøvnum millumbilum heilsufaklig eftirlit á útvaldum viðgerðarstöðum, út frá einari meting av, hvar størstur vandi kann vera fyri sjúklingatrygdini, samanber § 213 c, stk. 1 og § 213, stk. 2 í sundhedsloven.

Tað vil siga, at Landslæknin, vísandi til omanfyrirstandandi, hefur eftirlit við øllum kommunulæknaviðtalum ella um hetta lógaruppskot verður samtykt: við øllum heilsumiðstöðum.

Um talan er um trygdarviðurskipti, hefur Arbeids- og brunaeftirlitið eftirlit sambært lótingslóg nr. 70 frá 11. mai 2000 um arbeidsumhvørvi, við seinni broytingum.

Hildið verður tí ikki, at tað er neyðugt at hava áseting um eftirlit í hesi lóg. Harumframt kann tað sáa iva um, hvør er rætti eftirlitsmyndugleiki, um tað bæði eru landsstýrisfólkið og Landslæknin, ið hava eftirlit við sama stovni.

Frá kommunulæknaviðtalum til heilsutænastur í nærumhvørvinum og heilsumiðstöðir

Samstundis sum lógin um at skipa heilsutænastur í nærumhvørvinum hjá fólki kemur í gildi 1. januar 2025, broyta verandi hølir hjá kommunulæknaviðtalunum navn til heilsumiðstöðir.

Fyrstu tíðina eftir at lógin er komin í gildi, heldur verandi virksemin fram. Tá lógin er sett í gildi, verður farið undir arbeiðið at víðka og menna kommunulæknaviðtalurnar til heilsutænastur í nærumhvørvinum. Hetta arbeiðið fer at verða gjørt stigvíst og miðvíst.

Tá talan fer at verða um at flyta heilsutænastur úr Sjúkrahúsverkinum til nærumhvørvi og heilsumiðstöðir kring landið, fer hetta at verða gjørt í samstarvi millum Heilsutrygd og Sjúkrahúsverkið. Í hesum førum kann tørvur eisini verða á at samstarva við aðrar viðkomandi partar t.d. kommunulæknar, onnur viðkomandi heilsustarvsfólk, sjúklingafeløg, Apoteksverkið, kommunur og Heilsumálaráðið. Hesi viðurskipti skulu tryggja, at sjúklingatrygdin er í lagi, tá heilsutænastur verða fluttar úr Sjúkrahúsverkinum til heilsuøkini kring landið.

Heilsutrygd umsitur kommunulæknaskipanina, og tískil verður tað Heilsutrygd, sum fær ábyrgdina av skipanini við heilsutænastum og heilsumiðstöðum í nærumhvørvinum hjá fólki.

1.4. Samandráttur av nýskipanini við uppskotinum

Yvirskipaða málið við lógaruppskotinum er at tryggja øllum fólki kring landið atgongd til stöðugt fleiri tilboð um dygdargóðar heilsutænastur í nærumhvørvinum og tryggja sama høga tænaustig í øllum landinum; at seta sjúklingatrygdina í hásæti; og skapa betri móguleikar fyri, at heilsustarvsfólk kunnu starvast og mennast í heilsufakligum umhvørvum kring landið.

Fortreytin fyri at kunna røkka hesum máli er, at verandi kommunulæknaskipan verður víðkað og ment til eina skipan við heilsutænastum og heilsumiðstöðum í heilsuøkjum kring landið.

Í heilsuøkjunum fara at verða veittar kanningar, viðgerðir, heilsufremjandi og sjúkufyribyrgjandi tilboð og ráðgeving. Ymsir heilsustarvsfólkabólkar fara at starvast á heilsumiðstöðunum. Tilboðini um heilsutænastur skulu vera á sama høga dygdarstöði kring alt landið. Sum frálíður fara tær viðgerðir, sum kunnu flytast, at verða fluttar frá Sjúkrahúsverkinum til nærumhvørvið hjá fólki.

Fyri fólk fer hetta at merkja, at viðgerðir í størri mun fara at kunna fara fram í nærumhvørvinum hjá viðkomandi, og harvið verða tilboð um heilsutænastur lættari atkomulig. Serliga fer hetta at vera til fyrimuns fyri eldri fólk, fólk við varandi sjúkum og fólk við serligum tørvi.

Kommunurnar varðveita skylduna at útvega høllir og innbúgv. Sum nakað nýtt fær landið ein leiklut í sambandi við høllini, m.a. hvar tey verða staðsett og innrættað. Landið yvirtekur skylduna hjá kommununum at útvega tól og amboð. Hesi viðurskifti fara at gera tað lættari at flyta heilsutænastur til heilsumiðstöðirnar.

Nýggja lógin hevur við sær, at møguleikar fyri menning sum heild verða betri, og dentur fer at verða lagdur á, at skipanin støðugt verður dygdarment. Hetta verður gjørt við, at landsstýrisfólkið fær heimild til at seta krøv til fakligar førleikar hjá starvsfólki, seta krøv um viðlíkahald og eftirlit við tólum, amboðum og KT.

Sum nakað nýtt verður heimild til at fara undir royndarskipanir at troyta nýggjar leiðir, undir hesum m.a. nýggj viðgerðartilboð.

Broytingin og menningin frá kommunulæknaviðtalum til heilsutænastur kring landið, er bæði ein fortreyt fyri at kunna gagnnýta starvsfólkaorkuna og fíggjarligu orkuna í heilsuverkinum skilabetri enn møguleiki er fyri undir verandi skipan, og ein fortreyt fyri at kunna tálma útreiðsluvøkstrinum í Sjúkrahúsverkinum. Við at skipa økið á henda hátt, ber til at hava eina skipan, sum er burðardygg í framtíðini.

Sambært lógaruppskotinum fær landsstýrisfólkið neyðug stýringsamboð til at skipa, stýra og menna heilsuøkið á skilabesta hátt og við bestu tilfeingisnýtslu í hyggju.

1.5 Tilgongd at orða lógaruppskotið

Tilgongdin at orða lógaruppskotið hevur verið drúgv. Lógaruppskotið er orðað við íblástri frá mongu álitunum, sum eru gjørd seinnu árinum um at veita og betra viðgerðartilboð umframt hoyringarfundum við viðkomandi áhugapartar.

Upprunaliga var ætlanin, at landið skuldi yvirtaka skyldurnar hjá kommununum og verða einasti ábyrgdarhavari í skipanini við heilsutænastum í nærumhvørvinum. Við støði í hesi ætlan, høvdu landsstýriskvinnan og Heilsumálaráðið eina røð av hoyringarfundum við viðkomandi áhugapartar, t.v.s. sjúklíngafeløg, fakkfeløg, áhugafeløg og feløg fyri kommunur. Áhugapartarnir tóku sum heild væl undir við uppskotinum um at skipa heilsutænastur í nærumhvørvinum hjá borgarunum. Tó vóru fleiri teirra, t.d. Kommunufelagið, ivasom um tað var skilagott, at landið yvirtók høllisskyldurnar hjá kommununum.

Eftir hoyringarfundirnar og viðmerkingarnar um uppgávubýtið og ábyrgdarbýtið í sambandi við høllisviðurskifti, gjørdi landsstýriskvinnan av at broyta tann partin av lógaruppskotinum, sum snýr seg um høllisviðurskifti. Í tilgongdini at orða partar av lógaruppskotinum av nýggjum, hava hoyringarfundir verið hildnir við viðkomandi partar. Ásetingarnar um høllisviðurskifti eru gjørdar í samstarvi millum Kommunufelagið og Heilsumálaráðið. Ásetingarnar eru eisini umrøddar á fundum við borgarstjórar.

Ásetingarnar í lógaruppskotinum um setanarviðurskifti og lønarviðurskifti hjá kommunulæknum eru líkar teimum í verandi skipan. Viðurskiftini viðvíkjandi ymsu gjøldunum og veitingunum hjá kommunulæknum verða nágreinað. Landsstýriskvinnan hevur

havt ein hoyringarfund við Kommunulæknafelag Føroya um lógaruppskotið. Ásetingarnar um setanarviðurskifti og lønarviðurskifti hjá viðtalustarvsfólkum í kommunulæknaviðtalum eru tær somu sum í galdandi lóg. Av somu orsök hevur ikki verið samskift við fakfeløgini hjá viðtalustarvsfólkunum um hesi viðurskifti.

1.6. Ummæli og ummælissskjal

Lógaruppskotið varð sent til ummælis hjá 70 áhugapørtum, sum eru nevndir niðanfyri. Ummælistíðin var frá 25. juli – 10. september 2024 (báðir dagar íroknaðir).

Sjúklingafeløg/-ráð:

Sjúklingaráðið, ADHD-felagið, Alzheimerfelagið, Autismufelagið, Blindafelagið, Cøliakifelag Føroya, Colitis-Chron Føroyar, CP Føroyar Cerebral Paresa, Deyvafelag Føroya, Diabetesfelagið, Epilepsifelag Føroya, Hoyr, Føroya Astma- og Allergifelag, Føroya Psoriasisfelag, Giktafelag Føroya, Heilafelagið, Hjartafelagið, Javni, Krabbameinsfelagið, MEGD, Nýrafelagið, Parkinsonfelagið, Sclerosufelagið, Sinnisbati og Stoffskiftisfelagið.

Fakfeløg:

Bioanalytikarafelagið, Ergoterapeutfelagið, Farmakonomforeningin, Felagið fyri Yngri læknar, Felagið Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar, Fysioterapeutfelag Føroya, Føroyskir Sálarfrøðingar, Heilsuhjálparafelag Føroya, Heilsurøktarafelagið, Kommunulæknafelag Føroya, Kost- og føðslufelagið, Ljósmeðrafelag Føroya, Læknafelag Føroya, Pharmadanmark, Serlæknafelag Føroya og Starvsfelagið.

Stjórnarráð

Almanna- og mentamálaráðið, Barna- og útbúgvingarmálaráðið (undir hesum Gigni) og Fíggjarmálaráðið.

Almennir stovnar:

Almannaverkið, Apoteksverkið, Arbeids- og brunaeftirlitið, Føroya Kærustovnur, Heilsustýrið, Heilsutrygd, Landsapotekarin, Landslæknin, Landsverk, Sjondepilin og Sjúkrahúsverkið (undir hesum Landssjúkrahúsið, Klaksvíkar Sjúkrahús, Suðuroyar Sjúkrahús).

Stovnar

Hvíldarheimið Naina, Viðgerðarstovnurin Blákrossheimið, Viðgerðarstovnurin Frælsi og Viðgerðarstovnurin Heilbrigdi.

Kommunalir áhugapartar:

Kommunufelagið og Útoyggjafelagið.

Aðrir áhugapartar:

Barnabati, Blái Krossur Føroya, Etiska ráðið, Føroya Ungdómsráð, Javnstøðnevndin, Kvinnuhúsið, Landsfelag Pensjónista, Reyði Krossur, Umsorganarheimið Gloria.

1.7. Viðmerkingar frá áhugapørtunum

Hesi hava sent ummælisssvar til lógaruppskotið:

- **Sjúklingafeløg:** ADHD-felagið, Alzheimersfelagið, Autismufelagið, MEGD (umboðar 24 limafeløg), Parkinsonfelag Føroyar og Sinnisbati

- **Kommunalir áhugapartar:** Kommunufelagið (umboðar 29 kommunur), Útoyggjafelagið og Tórshavnar kommuna
- **Fakfeløg:** Felagið Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar, Kommunulæknafelag Føroya, Læknafelag Føroya og Starvsfelagið
- **Aðrir áhugapartar:** Etiska ráðið, Javnstøðunevndin og Landsfelag Pensjónista
- **Almennir stovnar:** Heilsutrygd, Landsverk og Sjúkrahúsverkið
- **Stjórnarráð:** Almanna- og mentamálaráðið

Niðanfyri er ein samandráttur av innkomnu ummælisvarunum og viðmerkingum til teirra.

Sjúklingafeløg

ADHD-felagið heldur, at tað er sera skilagott at skipa heilsutænastur í nærumhvørvinum hjá borgarunum. At hava tilboð kring landið fer at lætta nógv um hjá vaksandi talinum av familjum, hvørs børn og/ella foreldur stríðast við ADHD/ADD. Víst verður á, at viðgerðartilboðini í dag eru ójovn. Víst verður á, at lógaruppskotið kann verða við til at tryggja øllum við ADHD/ADD kring landið eins dygdargóða viðgerð og uppfylging. ADHD-felagið ynskir, at ein ADHD/ADD samskipari verður settur, sum partur av heilsumiðstøðunum. ADHD-felagið fegnast um móguleikan at skipa royndarskipanir og hevur uppskot um slíka. ADHD-felagið vísir á avbjóðingar í sambandi við atgongd til verandi viðgerðartilboð.

Svar:

Landsstýriskvinnan tekur undir við viðmerkingunum hjá ADHD-felagnum um fyrimunir fyri limir teirra, um dygdargóð viðgerðartilboð verða skipað í nærumhvørvinum hjá teimum. Landsstýriskvinnan er samd við ADHD-felagnum í tí skilagóða at hava heimild til at fara undir royndarskipanir. Í ummælisvarinum verður m.a. víst á viðurskifti, sum ikki snúgva seg um hetta lógaruppskotið. Av somu orsök verða tey viðurskifti ikki tikin við í sambandi við arbeiðið við hesum lógaruppskotinum.

Alzheimersfelagið vísir á, at teimum vitandi er eingin miðvísur og skipaður leistur fyri byrjandi demensútgreinan hjá kommunulæknum. Sambært gransking er tørvur á betri og skjótari útgreinan. Mælt verður til, at tað verða sett krøv til fakligan førleika í mun til demensútgreinan, og at útgreiningin verður skipað eftir einum einsháttaðum og granskingargrunndaðum leisti. Víst verður á týðningin á góðari atkomu til viðgerðarstøð. Alzheimersfelagið vísir á eina røð av ítøkiligum uppskotum at betra um atkomuna. Alzheimersfelagið tekur undir við uppskotinum um royndarskipanir og hevur ítøkilig uppskot um slíkar.

Svar:

Landsstýriskvinnan tekur undir við viðmerkingunum hjá Alzheimersfelagnum um tørvin at skipa viðgerðartilboð, sum hava eins høga góðsku kring landið. Tikið verður undir við viðmerkingunum um, at tað er týðningarmikið, at atkoman til heilsutænastur er góð umframt fyrimuninum við at kunna skipa royndarskipanir innan ymsu økini.

Autismufelagið heldur, at tað er ógvuliga jaligt at flyta heilsutænastur nærri borgarunum og andin í lógaruppskotinum tykist at vera at gera hesar lættari atkomuligar, soleiðis at bæði borgari og heilsuverk fáa ágóðan av tí. Autismufelagið heldur, at tað er trupult at gera ítøkiligar viðmerkingar til lógaruppskotið, tí tað í stóran mun snýr seg um heimildir at áseta í kunngerð. Autismufelagið ynskir, at hugtakið ”nærri” borgaranum verður nágreinað. Felagið spyr um heilsutrygdargjaldið verður ávirkað av lógarbroytingini. Autismufelagið ger vart við, at skipanin við heilsutænastum kring landið ikki má hava við sær, at móguleikin at verða send til útgreinan í Sjúkrahúsverkinum verður skerdu.

Svar:

Landsstýriskvinnan tekur undir við Autismufelagnum um, at tað kann verða ein fyrimunur hjá teirra limum, um viðgerðartilboð eisini kunnu veitast í nærumhvørvinum. Møguleikin at verða ávístur til útgreinan í Sjúkrahúsverkinum verður ikki ávirkaður av hesum lógaruppskotinum. Ynskið um at nágreina hugtakið ”nærri” er tikið til eftirtektar. Lógaruppskotið hevur ikki áviknan á heilsutrygdargjaldið.

MEGD vísir í svari sínum til frágreiðing frá heimsheilsustovninum WHO og til brekrættindasáttmálan. Víst verður á trýggjar meginreglur, sum eiga at verða fylgdar til tess at tryggja fevnandi heilsutænastur til fólk við breki. Við støði í hesum hevur MEGD orðað fleiri tilmæli. Summi av tilmælanum snúgva seg um lógaruppskotið; meðan onnur fevna um viðurskifti, sum ikki eru partur av lógaruppskotinum. MEGD mælir til, at viðkomandi partar verða partur av tilgongdini, tá heilsutænastur verða fluttar til nærumhvørvið hjá borgaraunum. Týðningarmikið er, at talgildu skipanirnar og kunningartøkin verður skipað soleiðis, at fólk, sum hava brek kunnu brúka hesar skipanir. Mælt verður til at kanna møguleikan at fáa ein útoyggjalækna. MEGD ynskir, at hugtakið ”avgerð” verður neyvari lýst, og harumframt, at felagið kann kæra avgerðir. MEGD hevur uppskot til starvsfólk, sum kunnu starvast á heilsumiðstøðunum. MEGD heldur ikki, at lógaruppskotið er orðað við støði í m.a. brekrættindasáttmálum. Víst verður á, at feløg, sum umboða fólk, ið hava brek, ikki hava verið hoyrd áðrenn hendan meting varð gjørd. Sambært MEGD vísir hoyringarsvarið á fleiri atlit í lógaruppskotinum, sum kunnu elva til mismun vegna brek, uttan so at neyðug stig verða tikin til at tryggja javnrættindi. MEGD vísir harumframt á, at bygging sambært hesi lóg eigur at taka atlit til atkomu hjá fólk, ið hava brek.

Svar:

Landsstýriskvinnan hevur orðað lógaruppskotið, so tað fevnir um ”borgarar” sum heild. Herundir verður eisini hugsað um borgarar, sum t.d. hava brek. Í viðmerkingunum til lógaruppskotið verður víst á, at skipanin við heilsutænastum í nærumhvørvinum serliga fer at gagna teimum, sum hava størsta tørvin á heilsutænastum t.d. eldri fólk, fólk við varandi sjúkum, fólk, sum hava brek og fólk, sum hava serligan tørv. Lógaruppskotið er orðað, so tað er í samsvari við teir sáttmálar, sum eru galdandi fyri Føroyar á hesum økinum, og tí er landsstýriskvinnan ikki samd við MEGD, tá ført verður fram, at lógaruppskotið ikki samsvarar brekrættindasáttmálanum. MEGD finst at, at feløg, sum umboða fólk, ið hava brek, ikki hava verið hoyrd í tilgongdini. Áðrenn farið varð undir at orða lógaruppskotið bjóðaði Heilsumálaráðið viðkomandi pørtum, herundir eisini feløgum, sum umboða fólk, ið hava brek, á hoyringarfundir um innihaldið í komandi lógaruppskotinum. Ein serstakur hoyringarfundur hevur síðani verður við MEGD. Viðmerkingin um, at hugtakið ”avgerð” skal nágreinast betur í lógaruppskotinum, er tikin til eftirtektar í serligu viðmerkingunum til lógaruppskotið. MEGD skjýtur upp, at MEGD kann taka avgerðir um heilsutænastur og atkomu sambært lógini. Landsstýriskvinnan hevur ikki tikið hetta til eftirtektar. Sambært lógaruppskotinum eru tað almennir myndugleikar, ið taka avgerðir. Ætlanin er ikki, at feløg skulu taka avgerðir um heilsutænastur. Viðvíkjandi atkomu hjá fólk, ið hava brek, verður víst á, at byggiverkætlanir, sum verða framdar sambært hesi lóg, skulu lúka krøvini í kunngerð nr. 72 frá 27. juni 2016 um bygningskunngerð 2017, herundir krøv til atkomu.

Parkinsonfelagið fegnast um lógaruppskotið. Fegnast verður um, at sjóneyka verður sett á, at fleiri skipað tilboð verða í nærumhvørvinum. Sambært Parkinsonfelagnum fer hetta heilt víst at tæna fólk, sum hava parkinson, tí hesi hava ofta stórar avbjóðingar at koma til tær heilsutænastur, sum eru.

Svar:

Landsstýriskvinnan tekur undir við viðmerkingunum hjá Parkinsonfelagnum.

Sinnisbati tekur undir við lógaruppskotinum. Tað er eitt stig á leiðini at skapa betri og javnari atgongd til heilsutænastur í nærumhvørvinum, sum gagna limunum í felagnum. Víst verður á týðningin at styrkja og raðfesta fleiri tænastr og tilboð í primera geiranum til fólk við sárligum avbjóðingum, sum ein liður í at javnseta sárliga og likamliga heilsu. Kunnað verður um, at í Heildarætlanini um Sárliga heilsu verður mælt til at styrkja tann primera geiran, so fleiri viðgerðartilboð kunnu fara fram har, heldur enn í Sjúkrahúsverkinum. Ein stóur partur av ambulantari viðgerð á Psykiatriska depilinum kann fara fram í nærumhvørvinum. Hetta er til gagns fyri tey, sum tørva viðgerð, avvarðandi teirra og fyribyrgir innleggingum. Sinnisbati umrøður eisini kunngerðina um figgjarligt ískoyti til sárlfrøðiliga viðgerð hjá privatstarvandi sárlfrøðingi og royndarverkætlanina við ókeypissárligari viðgerð til persónar í aldrinum 15-35 ár. Sinnisbati mælir til, at tað verður ásett í lógini, at Læknavaktin fevnir bæði um kropsliga og sárliga sjúku.

Svar:

Landsstýriskvinnan tekur undir við viðmerkingunum hjá Sinnisbata um fyrimunir við at skipa viðgerðartilboð í nærumhvørvinum. Viðvíkjandi Læknavaktini er ásett, at bráðfeingis lækna hjálp verður veitt til "sjúklingar". Lógin fevnir um allar sjúklingar, sum hava tørv á lækna hjálp, og tað verður ikki tilskilað, hvørjar sjúklingar ella sjúkrastøðu talan er um. Hetta er nú eisini nágreinað í serligu viðmerkingunum til lógaruppskotið. Kunngerðin og royndarverkætlanin fella uttanfyri økið fyri lógaruppskotinum, og verða tí ikki viðgjørðar her.

Kommunalir áhugapartar

Kommunufelagið tekur undir við lógaruppskotinum og vónar, at tað umsíðir verður samtykt. Kommunufelagið fegnast um tilgongdina at orða lógaruppskotið, tí kommunurnar hava verið við frá byrjan og hava kent seg virdar sum partur í málinum. Kommunufelagið fegnast um, at kommunurnar varðveita skylduna at útvega hølir og innbúgv. Kommunufelagið tekur undir við, at skyldan at útvega hølir verður víðkað frá at fevna um viðtaluhølir til kommunulæknar til hølir til heilsustarvsfólk í heilsumiðstøðunum. Kommunufelagið fegnast um ásetingina um skylduna hjá kommunum at útvega avloysarum bústað, tí nágreiningin í lógaruppskotinum er neyðug. Kommunufelagið ynskir, at býtið í heilsuøkir verður ásett í lóg. Kommunufelagið heldur, at heilsuøkini mugu skipast við fyriliti fyri teimum kommunalu samstørvunum, sum longu finnast. Víst verður á, at landsstýrisfólkið fær fleiri kunngerðarheimildir. Viðvíkjandi rakstrinum hevur lógaruppskotið bæði figgjarligar fyrimunir og vansar fyri kommunurnar. Samanlagt heldur Kommunufelagið, at lógaruppskotið javnvigar væl sum frá liður. Sambært Kommunufelagnum ynskja kommunurnar at átaka sær móguligar figgjarligar byrður, tí tær verða til stórt gagn fyri borgarar í nærumhvørvinum. Kommunurnar taka fult undir við at støðugt fleiri viðgerðartilboð fara at verða flutt til nærumhvørvi, tí hetta gerst meira og meira tiltrongt. Víst verður á, at tá partar av virkseminum í Sjúkrahúsverkinum fara at verða fluttir út í nærumhvørvið og nærri at kommunalu heilsutænastunum, fer hetta at lata upp fyri stórum móguleikum fyri samstarvi og menning, sum kann verða til stórt gagn fyri allar partar – ikki minst fyri borgaran.

Svar:

Landsstýriskvinnan tekur undir við viðmerkingunum hjá Kommunufelagnum. Í tilgongdini at orða lógaruppskotið hevur verið samskipt við Kommunufelagið um leiklutin hjá kommununum. Landsstýriskvinnan tekur undir við, at býtið í heilsuøkir eigur at taka atlit til verandi kommunal samstørv. Tað verður ikki hildið at verða rætt at áseta heilsuøkini í lóg.

Býtið í heilsuøkir fer at verða gjørt í tøttum samskipti við viðkomandi kommunur. Hesin samstarvsleiturin varð brúkur, tá Skálafjarðar læknadømi og Suðuroyar læknadømi vórðu skipað í 2014.

Útoyggjafelagið tekur sum heild undir við lógaruppskotinum, tí tað hevur stóran týdning, at heilsutænastur koma so nær borgarunum sum gjørligt, herundir at betrað verður um tilboðini um heilsutænastur á útoyggjum. Felagið saknar, at útoyggjar verða nevndar í lógaruppskotinum. Útoyggjafelagið vónar, at hugsað verður um tiltøk á útoyggj, tá royndarskipanir verða gjørdar. Víst verður á, at kommunurnar í ávísan mun hava ábyrgd á hesum økinum, men sambært Útoyggjafelagnum eigur landið at taka yvir, og tryggja at somu tænar verða bodnar út á øllum útoyggjum. Her er talan um bæði tær primeru heilsutænar og tryggleikan hjá ávikavist teimum, sum búgva á útoyggj og ferðafólkum. Útoyggjafelagið vísir á eina røð av ítøkiligum tiltøkum, sum kunnu betra um tilboðini um heilsutænastur á útoyggj.

Svar:

Landsstýriskvinnan tekur undir við viðmerkingunum, sum fevna um lógaruppskotið. Ynskið um at nevna útoyggjar er tikið til eftirtektar, og eru tær nevndar í almennu viðmerkingunum. Viðurskiptini á útoyggjum eru serstøk, og tí hóska dømini hjá Útoyggjafelagnum væl til royndarskipanir um heilsutænastur á útoyggj.

Tórshavnar kommuna tekur sum heild undir við lógaruppskotinum. Tað er jaligt, at tænar fara at verða til fyrimun fyri eldri fólk, fólk við varandi sjúku og fólk við serligum tørvi. Somuleiðis er tað jaligt, at tað verður skyldan hjá landinum at útvega tól og amboð, sum heilsustarvsfólkini fara at hava tørv á í heilsumiðstöðunum. Hetta tryggjar, at neyðugi førleikin er til staðar í sambandi við innkeyp, viðlíkahald og eftirlit við tólum og amboðum. Tórshavnar kommuna heldur, at lógaruppskotið kann hava nakrar fíggarligar byrðar, sum kunnu hava neiliga ávirkan fyri kommunulæknaskipanina. Óttast verður fyri, at tá onnur heilsustarvsfólk fara at starvast í heilsumiðstöðunum, fer hetta at hava við sær, at pláss ikki verður fyri útbúgvingarlæknum. Tórshavnar kommuna ynskir at fáa tíð til at útvega hølir til heilsustarvsfólkini í heilsumiðstöðunum. Tórshavnar kommuna heldur, at tað er gleðiligt, at landið verður ein virkin partur í tilgongdini, tá hølir skulu útvegast. Útreiðslurnar til hølini mugu tó ikki verða óproportionalar við atlit til fíggarliga førleikan hjá kommununum. Tórshavnar kommuna mælir til, at tað verður nágreinað, hvør tað er, sum skal bera útreiðslurnar til tey eyka heilsustarvsfólkini, sum fara at starvast á heilsumiðstöðunum.

Svar:

Landsstýriskvinnan tekur undir við viðmerkingunum hjá Tórshavnar kommunu um fyrimunir fyri borgarar, at tænar koma nærri teimum og skyldan at útvega tól og amboð verður flutt til landið. Landsstýriskvinnan er samd við Tórshavnar kommunu um, at neyðugt er at hava hølir til útbúgvingarlæknar í heilsumiðstöðunum. Sambært lógaruppskotinum er tørvur á at hava hølir til tey heilsustarvsfólk, sum fara at veita heilsutænastur á heilsumiðstöðunum. Í lógaruppskotinum verður víst á, at tørvur verður á at uppræðfesta henda partin av heilsuverkinum. Tá verður talan um alment sett starvsfólk, og ber landið tær útreiðslurnar.

Fakfeløg

Felagið Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar tekur undir við lógaruppskotinum. Felagið frøist yvir yvirskipaða endamálið við lógaruppskotinum umframt yvir, at stig verða tikin til at skapa eina skipan, har allir borgarar fáa eina javnbjóðis tæna. Felagið hevur viðmerkingar til einstakar av ásetingunum í lógaruppskotinum. Felagið fegnast um, at heimild verður til at áseta

faklig krøv til heilsustarvsfólk í heilsumiðstöðunum og ynskir, at tað verður ásett í lógini, hvørji faklig krøv talan er um, og hvør hevur ábyrgdina av at tryggja, at heilsustarvsfólk hava hesar førleikar. Viðvíkjandi ásetingunum um hølir, tól, amboð og innbúgv fegnast felagið um greiða ábyrgdarbýtið. Mælt verður til, at starvsfólk verða tikin við, tá heilsumiðstöðir verða skipaðar, umframt at tað verður ásett, hvør skal útvega hølir til onnur enn kommunulæknar. Felagið heldur ikki, at setanarviðurskifti hjá kommunulæknum er rætti leisturin, og mælt verður til, at øll starvsfók verða sett í starv á javnbjóðis grundarlagi hjá sama arbeiðsgevara. Mælt verður til at hava ein yvirskipaðan setanarmyndugleika, sum setur øll starvsfólkini í starv. Víst verður á, at verandi skipan, har kommunulæknar seta egin viðtalustarvsfólk, er til stóran ampa fyri sjúkrarøktarfrøðingar. Felagið ynskir, at greiðari reglur verða settar viðvíkjandi Læknavaktini. Tikið verður undir við móguleikanum at gera royndarskipanir.

Svar:

Landsstýriskvinnan tekur undir við viðmerkingunum hjá Felagnum Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar um fyrimunir við lógaruppskotinum. Landsstýriskvinnan heldur, at tað ber ikki til at áseta í lóg, hvørjar heilsufakligar førleikar talan kann verða um hjá heilsustarvsfólkum, og tí er rættast at fáa eina heimild í lógini hesum viðvíkjandi. Landsstýriskvinnan er samd við felagnum í, at tað er týðningarmikið, at viðkomandi starvsfólk eru við í tilgongdini, tá heilsutænastur í nærumhvørvinum verða skipaðar. Sambært lógaruppskotinum verður skyldan hjá kommununum at útvega hølir víðkað til at útvega hølir til tey starvsfólk, sum fara at starvast á heilsumiðstöðunum. Sambært lógaruppskotinum halda verandi setanarviðurskifti og lønarviðurskifti hjá starvsfólkunum fram óbroytt. Landsstýriskvinnan er tó samd við felagnum í, at verandi skipan kann vera til ampa fyri sjúkrarøktarfrøðingar. Viðvíkjandi Læknavaktini eru setanarviðurskiftini og lønarviðurskiftini ásett í avtalu og sáttmálum, men við lógaruppskotinum fær landsstýrisfólkið heimildir til at áseta reglur um ymisk viðurskifti, sum heimild ikki er fyri í verandi lóg.

Kommunulæknafelag Føroya hevur spurningar til ávísar greinar og viðmerkingar í lógaruppskotinum. Kommunulæknafelag Føroya mælir til, at ein kommunulækni verður við í arbeiðinum at meta um, hvørji tól og amboð skulu vera í læknaviðtalunum. Sambært lógaruppskotinum kann Heilsutrygd seta onnur heilsustarvsfólk í starv, og spurt verður undir hvørjum treytum, tey verða sett. Kommunulæknafelag Føroya mælir frá, at landsstýrisfólkið fær heimild til at áseta krøv um t.d. fakligar førleikar hjá viðtalustarvsfólkum hjá kommunulæknum. Spurt verður, hvat endamálið er við at áseta í lóg, at setanarmyndugleikin kann verða fluttur. Í sambandi við royndarskipanir ynskir Kommunulæknafelag Føroya at fáa lýst, hvør hevur ábyrgdina av teimum, um starvsfólkaorka og fíggjarlig orka verður játtað, tá slíkar verða gjørdar. Kommunulæknafelag Føroya heldur ikki, at móguligt skal vera fyri at skifta millum læknar, alt eftir hvørji læknaørindini eru, og felagið ynskir, at eitt mark verður ásett fyri, hvussu langt kann vera millum bústað hjá borgara og rættinum til at fáa sjúkravitjan í heiminum. Kommunulæknafelag Føroya vísir á, at tað sum frá líður fara at starvast ein røð av heilsustarvsfólkum á heilsumiðstöðunum, og tað má vera púra greitt, hvør hevur heilsufakligu ábyrgdina av virkseminum hjá heilsustarvsfólkunum.

Svar:

Landsstýriskvinnan er samd við Kommunulæknafelag Føroya, tá víst verður á, at ein kommunulækni skal vera við til at gera av, hvørji tól og amboð skulu vera í viðtalunum. Sambært lógaruppskotinum fara kommunulæknar framvegis at seta egin viðtalustarvsfólk og hava ábyrgdina av teimum. Kommunulæknar fara ikki at hava ábyrgdina av øðrum starvsfólkum, sum Heilsutrygd fer at seta í starv á heilsumiðstöðum. Landsstýriskvinnan heldur, at tað er týðningarmikið at hava eina áseting um, at landsstýrisfólkið kann áseta reglur

um t.d. fakligar førleikar hjá viðtalustarvsfólkum. Orsøkin er, at sum frá líður fara støðugt fleiri heilsutænastur at verða veittar í nærumhvørvinum, og fyri at tryggja sjúklingatrygdina og viðgerðartilboð við hægstu góðsku, kann verða neyðugt at áseta krøv um viðkomandi heilsufakligar førleikar. Ásetingin um setanarmyndugleikan og heimildin at flyta hann er tann sama sum í galdandi lóg. Henda heimild varð brúkt, tá kommunulæknaskipanin, og harvið setanarmyndugleikin, varð flutt frá Heilsumálaráðnum til Heilsutrygd í 2013. Viðvíkjandi royndarskipanum stendur í lógaruppskotinum, at latast kann fíggarligur og ráðgevanarligur stuðul. Hvør hevur heilsufakligu ábyrgdina av royndarskipanini, veldst um, hvat royndarskipanin snýr seg um. Sambært lógaruppskotinum verður ikki lagt upp til, at borgarar kunnu skifta millum fleiri kommunulæknar í sambandi við sjúkraøringi. Men við at skipa landið í størri heilsuøki við fleiri kommunulæknum fáa borgarar størri læknaval, og harvið fáa borgarar í størri mun móguleika fyri at velja tann kommunulæknan, sum tey ynskja. Landsstýriskvinnan er samd við Kommunulæknafelag Føroya, at tað má verða greitt, hvør hevur heilsufakligu ábyrgdina av arbeiðinum hjá heilsustarvsfólkum á heilsumiðstøðunum. Kommunulæknar fara at hava ábyrgdina av egnum virksemini og virkseminum hjá egnum starvsfólkum. Áseting er í sáttmála um frástøðu millum bústað hjá borgara og viðtaluhøilir.

Læknafelag Føroya hevur spurningar til ávísar greinar og viðmerkingar í lógaruppskotinum. Spurt verður undir hvørjum treytum onnur heilsustarvsfólk, enn viðtalustarvsfólk hjá kommunulæknum, verða sett í starv. Læknafelag Føroya mælir frá at áseta í lógini, at landsstýrisfólkið fær heimild til m.a. at áseta reglur um faklig krøv til viðtalustarvsfólk hjá kommunulækna, og heldur, at hetta er í andsøgn við rættin at seta egin starvsfólk. Tá tað snýr seg um setanarmyndugleika verður spurt, um kommunulæknin kann verða frátikin rættin at seta egin viðtalustarvsfólk. Læknafelag Føroya spyr um viðurskifti í sambandi við royndarskipanir, herundir m.a. hvør hevur heilsufakligu ábyrgdina av teimum. Læknafelag Føroya spyr, hvussu verandi skipan skal kunna rúma støðugt fleiri viðgerðartilboðum. Víst verður á, at trot er á kommunulæknum. Um hetta skal kunna bera til, mugu viðtalurnar hava færri sjúklingar, fleiri kommunulæknar mugu setast umframt útbúgvast, summar uppgávur mugu flytast til aðrar starvsfólkabólkar og samsýningarskipanin má endurskoðast.

Svar:

Landsstýriskvinnan heldur, at spurningurin um at seta onnur heilsustarvsfólk er svaraður í svarinum til Kommunulæknafelag Føroya. Landsstýriskvinnan heldur, at tað er týðningarmikið at hava eina heimild til at áseta reglur um m.a. fakligar førleikar hjá viðtalustarvsfólkum hjá kommunulæknum. Í svarinum til ummællisskrivið frá Kommunulæknafelag Føroya er greitt frá orsøkini hesum viðvíkjandi. Spurningarnir um setanarmyndugleika og royndarskipanir eru svaraðir í svarinum til Kommunulæknafelag Føroya. Landsstýriskvinnan er samd við Læknafelag Føroya í, at fortreytin fyri at kunna røkka yvirskipaða endamálinum við lógini um heilsutænastur í nærumhvørvinum hjá borgaranum er, at tann sonevndi primeri heilsugeirin verður uppraðfestur samsvarandi, bæði tá tað snýr seg um starvsfólk og fíggarliga orku.

Starvsfelagið vísir til ein hoyringarfund, sum Heilsumálaráðið skipaði fyri, áðrenn farið varð undir at orða lógaruppskotið. Tá var ætlanin, at øll skipanin við heilsutænastum í nærumhvørvinum skuldi hoyra undir landið, og øll starvsfólkini í skipanini skuldu vera alment sett. Hetta fegnaðist Starvsfelagið um, tí við eini slíkari skipan fóru læknaskrivararnir í kommunulæknaskipanini at fáa góð og trygg setanar-, lønar- og eftirlønarviðurskifti herundir eina samlagstrygging. Starvsfelagð harmast um, at farið er frá hesum, tí verandi skipan er ikki nøktandi hjá læknaskrivarum. Setanarviðurskiftini hjá læknaskrivarum kunnu verða skiftandi við fleiri arbeiðsgevarum. Kommunulæknar í føstum starvi seta egin starvsfólk, og Heilsutrygd setur starvsfólk hjá avloysarum. Starvsfelagið vísir á eina røð av uppgávum, sum

læknaskrivarar kunnu rækja, tá heilsutænasturnar verða skipaðar í nærumhvörvinum, og harvið kann bæði starvsfólkaorkan og figgjarliga orkan verða gagnnýtt betur enn möguleiki er fyri undir verandi skipan.

Svar:

Landsstýriskvinnan er samd við Starvsfelagnum í, at möguleikar verða fyri, at læknaskrivarar kunnu fara at rækja nýggjar uppgávur, tá verandi skipan verður víðkað og ment til eina skipan við heilsutænastum í nærumhvörvinum. Landsstýriskvinnan er eisini samd við Starvsfelagnum í, at verandi skipan viðvíkjandi setanarviðurskiftum og lønarviðurskiftum hjá læknaskrivarum er óheppin á teimum støðum, har viðtalur verða mannaðar við ávikavist kommunulæknum í føstum starvi og avloysarum.

Aðrir áhugapartar

Etiska ráðið heldur, at endamálið við lógaruppskotinum er gott. Víst verður á, at tað er gott, at heilsutænastur fara at liggja nærri at borgarunum, og tað verður lættari at veita sjúkufyribyrgjandi hjálp og vegleiðing. Etiska ráðið heldur, at tað er skilagott at hava möguleika fyri at hava royndarskipanir. Etiska ráðið heldur, at tað hevði verið gott við eini áseting í lógini ella nágreining í viðmerkingunum, ið staðfestir, at ein í sambandi við fyrireiking av royndarverkætlanini skal kunna vísa á, at tænanastan sannlíkt ikki verður verri. Etiska ráðið heldur, at tað er skilagott, at landið yvirtekur uppgávuna at útvega tól og amboð til heilsumiðstøðirnar fyri at tryggja, at øll fáa sama høga støði av tænanastu. Ein vandi við, at landið yvirtekur skylduna at útvega tól og amboð kann verða, at góðskan á tólum og amboðum í summum viðtálum ikki verður á sama høga støði sum undir verandi skipan.

Svar:

Landsstýriskvinnan tekur undir við viðmerkingunum hjá Etiska ráðnum um fyrimunir við, at heilsutænastur verða veittar í nærumhvörvinum hjá borgarunum og möguleikanum at skipa royndarverkætlanir. Av tí, at ætlanin við royndarskipanum er at roynd nýggjar möguleikar innan t.d. viðgerðartilboð ella bygnaðarlig viðurskifti ber ikki til at áseta í lóg ella nágreina í viðmerkingunum, hvørji úrslit royndarskipanirnar skulu koma til. Av somu orsök verður ikki tikið undir við uppskotinum hjá Etiska ráðnum.

Javnstøðunevndin hevur ongar viðmerkingar til lógaruppskotið.

Svar:

Landsstýriskvinnan tekur viðmerkingina hjá Javnstøðunevndini til eftirtektar.

Landsfelag Pensjónista heldur, at lógaruppskotið er gott og tekur undir við tí. Víst verður á, at uppskotið er til gagns fyri øll, sum búgva í teimum ymsu nærumhvörvunum, og tað er gagnligt fyri eldri fólk. Hetta er eitt mál, sum Landsfelag Pensjónista í fleiri førum áður hevur umrøtt og víst á fyri at rækka endamálinum at lata heilsutænastur koma nærri borgarunum. Landsfelag Pensjónista finst at uppgávubýtinum millum Heilsumálaráðið, Heilsutrygd og kommunur, tá tað snýr seg um at útvega hølir til heilsumiðstøðirnar, tí hetta hevur við sær, at byggingin verður meira flækjaslig og dýrari enn neyðugt. Mælt verður til eina skipan, har landið heitir á kommunurnar um at koma við uppskotum um hølir. Landið skal góðkenna hølina, og síðani kunnu kommunurnar fara undir at byggja og útvega innbúgv.

Svar:

Landsstýriskvinnan tekur undir við viðmerkingunum hjá Landsfelag Pensjónista um fyrimunir fyri borgarar, og herundir eisini eldri fólk, at heilsutænastur verða skipaðar í nærumhvörvi

teirra. Landsstýriskvinnan tekur ekki undir við atfinningini um, at býtið millum land og kommunur í sambandi við hólir til heilsumiðstöðir er flækjasligt og hefur við sær dýrari bygningar. Kommunurnar varðveita ta skyldu, sum tær hava sambært verandi lóg til at útvega hólir. Meginleikluturinn hjá landinum verður at tryggja, at hóluni hóska til tilboðini um heilsutænastur og kunnu hýsa teimum heilsustarvsfólkum, sum fara at starvast í nærumhvørvinum.

Almennir stovnar

Heilsutrygd tekur undir við lógaruppskotinum, og hefur viðmerkingar til viðmerkingarnar í tí. Mælt verður til at nýta starvsheitið ”kliniskur dietistur” heldur enn ”kostráðgevi”. Víst verður á, at tørvurinn á kommunulæknum móguliga ikki verður tann, sum stendur í lógaruppskotinum. Viðvíkjandi bygginevndini heldur Heilsutrygd, at tað er greiðari, um móguleikin fyri eygleiðaraleiklutinum ikki varð nevndur.

Svar:

Landstýriskvinnan tekur undir við svarinum frá Heilsutrygd og hefur niðanfyrir nevndu viðmerkingar. Starvsheitið verður broytt til kliniskur dietistur. Talið á kommunulæknum verður vanlig ásett við stóði í fólkatálinum. Sambært lógaruppskotinum fer tann parturinn av heilsuøkinum, sum fevnir um heilsutænastur í nærumhvørvinum at verða uppraðfestur, og kann hetta fara at hava við sær tørv á enn fleiri kommunulæknum. Landsstýriskvinnan hefur ta áskoðan, at tað er týðningarmikið at tryggja, at Heilsutrygd, sum varðar av tænastrinum í primera geiranum og sum setur kommunulækna og onnur starvsfólk í starv at veita heilsutænastur í heilsuøkjum, eisini hefur ein móguleika at gera sína ávirkan galdandi, tá nýggj hólir verða bygd ella útvegað, til tess at tryggja, at hóluni verða innrættað í mun til tað heilsufakliga virkseimið, ætlanin er at hava í hólunum. Tískil verður mett, at Heilsutrygd eigur at hava eitt umboð ella ein eygleiðara í bygginevndini.

Landsverk vísir í hoyringarskrivi sínum á, at tað í einum byggimáli vanlig er skilabest fyri eina góða byggartilgongd, at allar mest týðandi avgerðirnar eru tiknar og vælumhugsaðar so tíðliga í projekteringstilgongdini sum tilber, og at bert avmarkaðar broytingar verða gjørdar hareftir og serliga eftir, at sjálv byggingin er byrjað. Fyri kommunurnar, ið skulu byggja, má tí vera ein rímilig víska fyri, at tað ikki koma krøv um týðandi broytingar eftir, at projekteringin er komin væl áleiðis, og serliga eftir, at arbeiðstøkusáttmálar eru gjørdar og byggingin er byrjað ella í øðrum lagi, at talan má vera um týðandi broyttar fyrirteytir o.l. Landsverk metir tí, at tað helst er skilagott at nágreina nakað greiðari í lógaruppskotinum, nær landsstýrisfólkið og Heilsutrygd kunnu krevja broytingar. Landsverk vísir eisini á, at Landsverk vanlig virkar sum ráðgevi hjá stjórnarráðum í sambandi við byggimál hjá uttanhýsis þørtum, t.d. skúlabygging hjá kommunum og mál viðvíkjandi studningi/stuðli frá landinum til lögur hjá t.d. sjálvsognarstovnum. Landsverk heldur ikki, at tað er greitt í uppskotinum, um Landsverk skal hava ein ráðgevandi leiklut til stjórnarráðið í mun til byggimál innan hesa lóg, men sigur, at Landsverk vil kunna vera til taks tí viðvíkjandi, sambært nærri uppgávulýsing og avtalu.

Svar:

Landsstýriskvinnan er samd við Landsverki í, at tá talan er um byggimál, er skilabest fyri eina góða byggartilgongd, at tær mest týðandi avgerðirnar eru tiknar og vælumhugsaðar so tíðliga í projekteringstilgongdini sum tilber, og at bert avmarkaðar broytingar vera gjørdar hareftir og serliga eftir at sjálv byggingin er byrjað. Ætlanin er, at Landsverk skal hava ein ráðgevandi leiklut til Heilsumálaráðið í mun til byggimál sambært hesi lóg.

Sjúkrahúsværkið heldur, at tað er gott, at heilsutænastur, sum kunnu verða veittar uttanfyri Sjúkrahúsværkið, verða fluttar til nærumhvørvið hjá borgarunum. Harumframt kann hetta verða við til at stytta um bíðilistar. Víst verður á, at tíðin er búgvín til at fara undir eina tilgongd fyri at nágreina, hvørjar viðgerðir og kanningar kunnu flytast úr Sjúkrahúsværkinum til nærumhvørvið, fyri at gera tað meira gagnligt fyri borgararnar og gagnýta tilfeingið á ein meira skynsaman hátt. Tørvur er á at fáa meira innlit í at meta um raksturin av samlaðu tólaparkini, herundir hvør eigur ábyrgdina av lisensum, tænastrum o.s.fr. Tað er Sjúkrahúsværkinum ógreitt, hvør hevur ábyrgd av tólaparkini í komandi lóggávu. Týðningarmikið er, at Læknavaktin hevur røttu karmarnar, ið eru ein fortreyt fyri, at starvsfólk stóðast. Spurningur kann setast við, hvussu nógv landsstýrisfólkið skal avgera, um m.a. hvat innbúgv er í einum ávisum høli inni á einum sjúkrahúsi.

Svar:

Landsstýriskvinnan tekur undir við viðmerkingunum um fyrimunir fyri borgarar við at flyta heilsutænastur av sjúkrahúsum til nærumhvørvið hjá teimum. Sambært lógaruppskotinum hevur Heilsutrygd ábyrgdina av tólum og amboðum í heilsumiðstöðunum. Heilsutrygd skal útvega hesi umvegis Sjúkrahúsværkið. Hvussu hetta ítøkiliga verður gjørt og onnur viðurskifti í hesum sambandi eiga at verða ásett í eini samstarvsavtalu millum Heilsutrygd og Sjúkrahúsværkið, og hevur Heilsutrygd ábyrgdina av hesum. Landsstýrisfólkið ásetur reglur um innbúgv, tól og amboð í heilsumiðstöðunum, og tí verður hildið rættast at hava eina heimild til eisini at kunna áseta slíkar reglur í Læknavaktini.

Stjórnarráð

Almanna- og mentamálaráðið hevur ongar viðmerkingar til lógaruppskotið.

Svar:

Landsstýriskvinnan tekur viðmerkingina hjá Almanna- og mentamálaráðnum til eftirtektar.

Kapittul 2. Avleiðingar av uppskotinum

2.1. Fíggjarligar avleiðingar fyri land og kommunur

Sambært lógaruppskotinum verða broytingar gjørdar, tá tað snýr seg um hølsviðurskifti umframt at útvega tól og amboð. Broytingarnar hava við sær fíggjarligar avleiðingar fyri land og kommunur.

Hølsviðurskifti og innbúgv

Skyldan hjá kommununum at útvega hølir og innbúgv til kommunulæknaviðtalur verður víðkað til at fevna um hølir og innbúgv til høluni til heilsutænastur í nærumhvørvinum. Kommunurnar bera útreiðslurnar av at útvega og viðlíkahalda hesi høli, umframt at keypa neyðugt innbúgv til tey.

Í fyrstu atløgu verður helst avmarkað, hvussu nógv fleiri høli og innbúgv talan verður um, samanborið við í dag. Orsøkin er, at í nógvum førum kunnu fleiri heilsustarvsfólk brúka somu hølir og innbúgv, um hølisnýtslan verður skipað og samskipað. Tá støðugt fleiri heilsutænastur fara at verða lagdar til nærumhvørvi, fer tað móguliga sum frálíður at verða tørvur á at útvega størri hølir.

Kommunur hava kravt leigugjald frá Sjúkrahúsverkinum til høli til økispsykiatriina. Við hesum uppskotinum fara kommunurnar at útvega og bera rakstur til hølir til hendan starvsfólkabólk. Hetta er ein inntøkumissur hjá kommunum og ein sparing hjá landinum.

Í Føroyum eru 36 kommunulæknaviðtalur, sum halda til í 15 bygningum. Kommunurnar eiga 12 av bygningunum. Í trimum førum leiga kommunurnar hølir (tvey leigumál eru frá privatum og eitt leigumál er frá tí almenna). Sum heild eru verandi hølsviðurskifti nøktandi til verandi virksemi. Tað fer at verða tørvur á at útvega størri høli, tá fleiri tilboð um heilsutænastur, sum frálíður, fara at verða flutt til heilsumiðstöðirnar.

Kommunufelagið sigur í ummælisvari sínum, at tá tað kemur til sjálvan rakstur, er talan um eitt uppskot, sum hevur við sær bæði fíggjarligar fyrimunir og vansar fyri kommunurnar. Samanlagt heldur Kommunufelagið, at uppskotið javnvigar væl sum frá líður. Viðvíkjandi íløgum fer helst at verða talan um ávísan meirkostnað. Kommunurnar skulu nú útvega fleiri hølir enn fyrr. Men mett verður ikki, at tørvurin í fermetrum verður so stórur í mun til núverandi kapasitet, at hetta verður nøkur týðandi byrða fyri kommunurnar. Talan er eisini um hølir til virksemi, ið fer at verða til stórt gagn fyri lokala borgaran, so hesa byrðu vilja kommunurnar gjarna átaka sær.

Tól og amboð

Í galdandi skipan útvega kommunurnar tól og amboð til viðtaluhøluni. Sambært lógaruppskotinum fara kommunurnar at sleppa undan hesi skyldu og harvið eisini útreiðsluni, sum stendst av hesum. Landið yvirtekur skylduna hjá kommununum at útvega tól og amboð og ber útreiðslurnar av hesum. Landið fer eisini at bera útreiðslurnar til rakstur, viðlíkahald og eftirlit við tólum og amboðum í heilsumiðstöðunum.

Tað er trupult at meta um, hvørjar útreiðslur fara at standast hjá landinum í sambandi við tól og amboð. Tórshavnar kommununa hevur upplýst, at útreiðslurnar til tól og amboð til eina nýggja kommunulæknaviðtalu vóru umleið 300 tús. kr. í 2023. Seinastu fáu árinu hava fleiri kommunur útvegað fleiri nýggjar kommunulæknaviðtalur. Tískil verður roknað við, at fyrstu árinu fara útreiðslurnar hjá landinum til at útvega tól og amboð at vera lutfalsliga avmarkaðar í

nýggju viðtalunum. Roknast kann við nakað av útreiðslum til at útvega tól og amboð til onnur starvsfólk í heilsumiðstöðunum.

Tá lógin kemur í gildi, er ætlanin, at landið yvirtekur verandi tól og amboð, sum eru í kommunulæknaviðtalunum, frá kommununum uttan kostnað. Orsøkin er, at tað er sera trupult at gera eina fíggjarliga uppgerð millum land og kommunur hesum viðvíkjandi og harvið áseta, hvørjar útreiðslur landið skal rinda kommununum fyri at yvirtaka verandi tól og amboð.

Talið á viðtalum er tongt at fólkatálinum. Seinastu árin hevur fólkaøksturin verið stórir, og tí er talið á viðtalum økt. Um fólkaøksturin heldur fram, fer tørvur at verða á at útvega fleiri viðtaluhøli.

Sambært verandi lóg um kommunulæknaskipanina skulu allar viðtalurnar hava somu tól og amboð. Tað eru 36 kommunulæknaviðtalur, og tí skal tað verða 36 av øllum tólum og amboðum. So hvørt sum talið á viðtalum økist, skal talið á tólum og amboðum økjast samsvarandi hesum. Við lógaruppskotinum verður hetta broytt. Tá fer bæði at verða ásett, hvørji tól og amboð skulu vera í teimum einstøku viðtaluhølunum; harumframt fer at verða møguligt at áseta, hvørji tól og amboð skulu verða í hvørjari av heilsumiðstöðunum ella í hvørjum av heilsuøkjunum. Tað ber ikki til at siga longu nú, hvørjar útreiðslurnar til tól og amboð fara at vera. Hetta kemst av, at tað veldst um, hvørjar viðgerðir verða bjóðaðar í nærumhvørvinum, hvørjar viðgerðir kunnu flyta frá Sjúkrahúsverkinum til nærumhvørvi, hvør tørvur verður á tólum og amboðum, umframt prísnum á teimum.

Um talan er um 36 viðtalur, har tól og amboð verða mett at kosta 300 tús. kr., er talan um tól og útgerð í øllum kommunulæknaviðtalunum fyri út við 11 mió. kr. Ein leyslig meting er, at tólini í meðal verða endurnýggjað 5. hvørt ár, og verður miðalkostnaðurin tá góðar 2 mió. kr. um árið at halda verandi tól og útgerð viðlíka. Harumframt koma nýggjar viðtalur, ið eru settar at kosta um 300 tús. kr., umframt útgerð og tól til aðrar fakbólkar enn kommunulæknar. Afturat hesum koma útreiðslur til tól í verandi kommunulæknaviðtalum, sum tørvur møguliga er á at endurnýggja skjótt.

Tað er ymiskt, hvussu kommunurnar bóka útreiðslurnar til rakstur í sambandi við tól og amboð. Av somu orsøk ber ikki til at fáa lýst, hvørjar hesar útreiðslur eru. Sambært skipanini við heilsutænastum í nærumhvørvinum skal landið útvega, viðlíkahalda og hava eftirlit við tólum og amboðum í heilsumiðstöðunum. Talan er um nýggjar uppgávur hjá landinum. Ítøkiliga merkir hetta, at Heilsutrygd fær uppgávuna at útvega tól og amboð. Heilsutrygd skal keypa hesi frá Sjúkrahúsverkinum. Uppgávan at viðlíkahalda tól og amboð og hava eftirlit við teimum verður lögð til Sjúkrahúsverkið. Av tí at talan er um nýggjar uppgávur, er torført at meta neyvt um, hvørjar útreiðslur fara at standast av hesum. Sjúkrahúsverkið hevur upplýst, at tørvur verður á einum medicoteknikara at keypa, viðlíkahalda og hava eftirlit við tólum og amboðum í heilsumiðstöðunum. Tørvur verður á einum teknikara til tey tól, sum ikki eru medicoteknisk tól, t.d. køliskáp. Sjúkrahúsverkið hevur upplýst, at ein leyslig meting er, at útreiðslurnar í sambandi við nýggju uppgávarnar, t.v.s., til at bíleggja, viðlíkahalda, hava eftirlit við tólum og amboðum og starvsfólkaútreiðslur, fara at verða umleið 600 tús. kr. árliga. Tá royndirnar verða meira álítandi, verður ikki sami tørvur á at taka somu royndir fleiri ferðir, og fer hetta at hava eina minni útreiðslu við sær fyri landið.

Fíggjarliga orkan hjá landinum kann gagnnýttast skilabetri

Tá heilsutænasturnar í nærumhvørvinum verða skipaðar, fer at bera til at veita viðgerðir har, sum nú vera veittar í Sjúkrahúsverkinum. Somuleiðis fer tað at bera til at skipa og samskipa

viðgerðartilboðini í heilsuverkinum á ein munandi skilabetri hátt, enn gjörligt er undir galdandi skipanum. Við at flyta viðgerðir av sjúkrahúsum til nærumhvørvi, fer at bera til at tálma útreiðsluvøkstrinum í Sjúkrahúsverkinum. Orsøkin er, at tað sum heild er ódýrari at veita viðgerðartilboðini í nærumhvørvinum heldur enn at veita tey í Sjúkrahúsverkinum. Við hesi broyting kunnu bæði starvsfólkaorkan og figgjjarliga orkan í heilsuverkinum, gagnnýttast munandi betur enn til ber í dag.

Útreiðslur hjá kommunum til rakstur

Kommunurnar rinda, sum er, útreiðslurnar í sambandi við rakstur av kommunulæknaviðtaluhølunum, t.d. reingerð, innandura og uttandura viðlíkahald. Sambært lógaruppskotinum varðveita kommunurnar hesa skyldu. Tá heilsumiðstöðirnar eru skipaðar, verður tørvur á hølum til onnur heilsustarvsfólk. Kommunurnar fara tá at hava nakað av øktum útreiðslum til rakstur av hesum hølum. Men roknað verður við, at hesar øktu rakstrarútreiðslurnar vera lutfalsliga avmarkaðar fyri einstøku kommunurnar.

Tað er ymiskt, hvussu kommunurnar rinda fyri rakstrarútreiðslurnar í einstøku læknadømunum. Í summum læknadømunum við fleiri viðtaluhølum rinda kommunurnar fyri hvør síni høli (dømi Fuglafjarðar læknadømi: Fuglafjarðar kommuna rindar rakstrarútreiðslurnar til viðtaluhølini í Fuglafirði; meðan Eysturkommuna rindar rakstrarútreiðslurnar til viðtaluhølini í Gøtu). Í Skálafjarðar læknadømi rinda Runavíkar kommuna og Nes kommuna rakstrarútreiðslurnar til viðtaluhølini í Runavík eftir einum býtislykli, sum kommunurnar hava ásett.

Útreiðslur hjá kommunum til bústað til kommunulæknaavloysarar

Kommunurnar varðveita skylduna at útvega bústað til kommunulæknaavloysarar. Talan er sostatt ikki um eina nýggja útreiðslu fyri kommunurnar, tí hetta eru útreiðslur, sum kommunurnar longu hava sambært verandi skipan.

2.2. Umsitingarligar avleiðingar fyri land og kommunur

Lógaruppskotið fer at hava við sær umsitingarligar avleiðingar fyri bæði land og kommunur. Landið yvirtekur skyldurnar hjá kommununum at útvega tól og amboð, og tískil fer landið at fáa eina nýggja umsitingarliga uppgávu. Tann umsitingarliga uppgávan verður lögð til Heilsutrygd. Heilsutrygd fer at hava ávísar umsitingarligar útreiðslur av at útvega tól og amboð til heilsutænasturnar í nærumhvørvinum. Tað er ilt at meta um, hvat hendan umsiting krevur í starvsfólkaorku, men roknað verður við, at sum frálíður, og so hvørt sum fleiri viðgerðir verða fluttar til heilsuøkini, og fleiri heilsustarvsfólk verða sett í heilsuøkjunum, fara útreiðslur til starvsfólkaorku hjá Heilsutrygd eisini at vaksa. Fyrstu tíðina eftir at lógin er komin í gildi, kann roknast við, at neyðugt verður m.a. at skráseta verandi útgerð og meta um tørvin kring landið. Men tá talan verður um at raðfesta, hvør skal hava ávís tól, og hvussu partarnir kunnu hava serlig tól í felag, kann talan vera um eitt sindur av samskipan og samskifti millum partarnar.

Arbeiðið við at samskipa virkseimið og viðurskiftini í heilsuøkjunum og á heilsumiðstöðunum fer eisini at fylla nakað, serliga um Heilsutrygd verður ein meiri virkin partur í samskipanini og við at seta starvsfólk. Ein leyslig meting er, at tað fer at krevja eitt eyka ársverk (fulltrúa) í Heilsutrygd at umsita tól og at verða partur av verkætlanum viðvíkjandi byggimálum saman við kommunum í sambandi við bygging, umbyggingarætlanir og útbyggingarætlanir og leigumál. Afturat hesum kann roknast við útreiðslum til uttanhýsis hjálp í sambandi við byggimál. Tilsamans verður hetta leysliga mettilt til o.u. 800 t.kr. árliga.

Fyri kommunurnar merkir nýggja lógin, at tær frá 1. januar 2025 at rokna ikki longur fara at hava skyldu til at útvega tól og amboð. Av somu orsök fara tær heldur ikki at hava tørv á umsiting hesum viðvíkjandi. Kommunurnar varðveita skylduna at útvega avloysarum bústað og fara tí framhaldandi at hava umsitingarligar uppgávur hesum viðvíkjandi.

2.3. Avleiðingar fyri vinnuna

Sambært lógaruppskotinum fer Heilsutrygd at hava ábyrgdina av at útvega tól, amboð, KT (heimasíðuloysnir o.a.) til heilsumiðstøðirnar. Tól og amboð fara at verða keypt umvegis Sjúkrahúsverkið. Tað hevur ikki borið til at fáa upplýst, í hvønn mun vinnan í Føroyum selur tól og amboð til kommunulæknaviðtalurnar. Av somu orsök er óvist, um henda broyting fer at hava við sær avleiðingar fyri føroyskar veitarar. Um føroyskir veitarar selja slík tól og amboð, fer at bera til hjá teimum at lata inn tilboð, tá hesi verða send í útboð. Broytingin fer móguliga at hava við sær avleiðingar fyri útlenskar veitarar.

2.4. Avleiðingar fyri umhvørvið

Lógaruppskotið hevur við sær avleiðingar fyri umhvørvið. Roknað verður við, at flestu av hesum avleiðingum verða jaligar. Tá fleiri viðgerðartilboð kunnu verða veitt í nærumhvørvinum hjá fólki, verður fjarstøðan millum heim og viðgerðarstað styttri. Hetta merkir, at fólk ikki í sama mun fara at verða noydd at koyra longri teinar ella sigla fyri at koma millum heim og viðgerðarstað. Av tí sama verður minkað um olju-, bensin- og elnýtlu til flutning. Hinvegin fara tey heilsustarvsfólk, sum fara at starvast á fleiri heilsumiðstøðum, at hava tørv á at koyra millum hesar.

2.5. Avleiðingar fyri serstøk øki í landinum

Sambært lógaruppskotinum fær landsstýrisfólkið heimild til at skipa landið í heilsuøkir umframt at skipa eina ella fleiri heilsumiðstøðir í heilsuøkjum. Tá heilsumiðstøðirnar verða skipaðar, fer tað at bera til at veita støðugt fleiri tilboð um heilsutænastur í nærumhvørvinum hjá fólki kring landið. Fyri heilsustarvsfólk merkir hetta, at tað verða fleiri starvsmøguleikar kring landið, og tískil fer tað at bera betur til hjá fleiri teirra at búseta seg nærhendis arbeiðsplássinum á heilsumiðstøðini. Fyri økir kring landið fer hetta at hava við sær tann fyrimum, at tað bæði ber til at búa og starvast í nærumhvørvinum. Um heilsustarvsfólkini velja at búa í økinum, hevur tað við sær økt fólkatal og øktar skattainntøkur í kommununum.

2.6. Avleiðingar fyri ávísar samfelagsbólkar ella felagsskapir

Tá landið verður skipað í heilsuøkir við einum ella fleiri heilsumiðstøðum, fer tað at bera betur til at veita støðugt fleiri tilboð um heilsutænastur kring landið, enn tað ber til undir verandi skipan. Hetta verður til gagns hjá øllum fólki, men tað verður serliga ein fyrimumur hjá eldri fólki, fólki við varandi sjúkum og fólki við serligum tørvum, umframt avvarðandi teirra. Fyri heilsustarvsfólk fer størsta broytingin at vera, at tey í størri mun kunnu starvast í einum heilsufakligum umhvørvi.

2.7. Millumtjóðasáttmálar á økinum

Tað eru ikki millumtjóðasáttmálar á økinum, ið lógaruppskotið fevnir um, og sum Føroyar hava skyldu at fylgja.

2.8. Tvørgangandi millumtjóðasáttmálar

Lógaruppskotið er ikki fevnt av ásetingunum í:

1. *Hoyvíkssáttmálanum*: Løgtingslóg nr. 66 frá 18. mai 2006 um at seta í gildi Hoyvíkssáttmálan Sáttmáli millum stjórn Íslands, øðrumegin, og stjórn Danmarkar og Føroya landsstýri, hinumegin.
2. *Evropeiska mannarættindasáttmálanum, EMRS*: “Anordning nr. 136 af 25. februar 2000 om ikrafttræden for Færøerne af lov om den europæiske menneskerettighedskonvention”.

Lógaruppskotið er í samsvari við:

3. *Sáttmála Sameindu Tjóða um rættindi hjá einstaklingum, ið bera brek*: Bekendtgørelse nr. 20 af 15. november 2017 af FN-konvention af 13. december 2006 om rettigheder for personer med handicap.

2.9. Markaforðingar

Lógaruppskotið fevnir um viðurskifti í Føroyum. Av somu orsök eru ongar ásetingar í lógaruppskotinum viðvíkjandi markaforðingum millum lond.

2.10. Revsing, útpanting, sektir ella onnur størri inntriv

Lógaruppskotið fevnir ikki um revsing, útpanting, sektir ella onnur størri inntriv í rættindi hjá fólki.

2.11. Skattir og avgjöld

Lógaruppskotið fevnir ikki um skattir og avgjöld.

2.12. Gjöld

Lógaruppskotið hevur ikki við sær ásetingar um gjöld.

2.13. Áleggur lógaruppskotið fólki skyldur?

Lógaruppskotið áleggur ikki fólki skyldur.

2.14. Leggur lógaruppskotið heimildir til landsstýrisfólkið, onnur landsstýrisfólk ella til kommunur?

Sambært lógaruppskotinum fær landsstýrisfólkið heimild til at skipa landið í heilsuøkir. Í samráð við kommunurnar, tekur landsstýrisfólkið avgerð um staðseting og tal á heilsumiðstøðum. Kommunurnar varðveita skylduna at útvega hølir, men landsstýrisfólkið verður partur av tilgongdini frá hugskotsuppritinum. Heimildin hjá kommunum at útvega hølir, verður víðkað til at fevna um hølir til heilsustarvsfólk í heilsumiðstøðunum. Kommunurnar fara framvegis at útvega innbúgv. Landið yvirtekur skyldurnar hjá kommununum at útvega tól og amboð, harumframt skal landið viðlíkahalda hesi. Landsstýrisfólkið fær heimild til at áseta reglur um innihaldið í heilsumiðstøðunum og krøv til starvsfólk, sum fara at starvast á heilsumiðstøðunum. Heimild verður fyri at skipa fyri royndarskipanum. Heimildir verða ikki lagdar til onnur landsstýrisfólk.

2.15. Gevur lógaruppskotið almennum myndugleikum atgongd til privata ogn?

Lógaruppskotið fevnir ikki um atgongd hjá almennum myndugleikum til privata ogn.

2.16. Hevur lógaruppskotið aðrar avleiðingar?

Lógaruppskotið stuðlar undir Heimsmálini hjá ST fyri burðardyggja menning.

Heimsmál hjá ST fyri burðardyggja menning

Lógaruppskotið um at skipa heilsutænastur í nærumhvørvinum hjá borgaranum er í samsvari við Heimsmál nr. 3, sum ber heitið “Góð heilsa og vælferð”, og snýr seg um at tryggja øllum heilsugott lív og virka fyri trivnað fyri øll í øllum aldri.⁹

2.17. Yvirlit yvir avleiðingarnar av uppskotinum

	Fyri landið ella landsmyndug- leikar	Fyri kommunalar myndugleikar	Fyri pláss ella øki í landinum	Fyri ávísar samfelags- bólkar ella felagsskapir	Fyri vinnuna
Fíggjarligar ella búskaparligar avleiðingar	Ja	Ja	Ja	Nei	Ja
Umsitingarligar avleiðingar	Ja	Ja	Nei	Nei	Nei
Umhvørvisligar avleiðingar	Nei	Nei	Nei	Ja	Nei
Avleiðingar í mun til altjóða avtalur og reglur	Nei	Nei	Nei	Ja	Nei
Sosialar avleiðingar			Ja	Ja	

⁹ Í 2015 samtyktu Sameindu Tjóðir nýggja stevnuskrá fyri burðardyggja menning í heiminum (2030 Agenda for Sustainable Development), sum á føroyskum verður nevnd “Heimsmál”. Stevnuskráin inniheldur 17 høvuðsmál og 169 undirmál, sum skulu fremjast í tíðarskeiðinum 2015-2030. Málini seta greiða kós fram ímóti burðardyggari menning til gagns fyri bæði menniskju og náttúru. Endamálið er, at hvørt land sær fremur málini við støði í egnum veruleika og raðfestingum. Landsstýrið hevur gjørt av at virka fyri hesi framsókn stevnuskrá.

Kapittul 3. Serligar viðmerkingar

3.1. Viðmerkingar til einstøku greinina

Kapittul 1

Heilsuøkir og heilsumiðstöðir

Til § 1

Landsstýrisfólkið skipar landið í heilsuøkir. Landsstýrisfólkið ásetur nærri reglur um tal á heilsuøkjum, og hvussu hesi verða skipað landafrøðiliga. Tað er týðningarmikið, at heilsuøkini hava eina hóskaði stødd, bæði tá tað snýr seg um fólkagrundarlag og starvsfólkaorku. Eitt hóskaði fólkagrundarlag er ein fortreyt fyri, at tað ber til at skipa størv við einum nøktandi starvsbrøki hjá teimum heilsustarvsfólkum, ið fara at starvast í heilsuøkjum.

Í galdandi lóg um kommunulæknaskipan (ll. 28/1999) er ikki ásett, hvør hevur heimild til at skipa landið í økir. Einasta áseting, sum er um býti í økir, finst í sáttmálanum millum Meginfelag Sjúkrakassa Føroya og Kommunulæknafelag Føroya frá 2006. Í tí sáttmálanum er ásett, at landsstýrisfólkið skal góðkenna býti í læknadømir.

Landið fer at verða skipað í heilsuøkir, sum hanga saman landafrøðiliga.

Til § 2

Heilsutænastur verða veittar til fólk í heilsuøkinum, undir hesum kanningar, viðgerðir, heilsufremjandi og sjúkufyribyrgjandi tilboð og ráðgeving. Hetta eru heilsutænastur frá kommunulækna og øðrum heilsustarvsfólkum. Heilsustarvsfólkini kunnu antin hava starvsstað á eini heilsumiðstöð, t.d. kommunulæknar og sjúkrarøktarfrøðingar, ella starvast á fleiri heilsumiðstöðum í einum ella fleiri heilsuøkjum, t.d. kliniskir dietistar. Onnur heilsustarvsfólk fara at vera í starvi á øðrum stovnum, men fara at veita heilsutænastur í nærumhvørvinum partíð, t.d. ljósmøður, bioanalytikarar, sjúkrarøktarfrøðingar og læknar í Sjúkrahúsverkinum, heilsufrøðingar, farmaseutar, farmakonomar og sálarfrøðingar. Ásetingin fevnir ikki um heilsustarvsfólk, sum eru í starvi hjá kommunum.

Verandi kommunulæknaviðtalur fara at verða víðkaðar og mentar til heilsutænastur í nærumhvørvinum. Sum frálíður fara støðugt fleiri heilsutænastur at verða veittar í nærumhvørvinum hjá fólki. Tá talan fer at verða um at flyta heilsutænastur frá Sjúkrahúsverkinum til nærumhvørvi og heilsumiðstöðir kring landið, fer hetta at verða gjørt í samstarvi millum Heilsutrygd og Sjúkrahúsverkið. Í hesum førum kann tørvur eisini verða á at samstarva við aðrar viðkomandi partar, t.d. viðkomandi heilsustarvsfólk, sjúklingafeløg, Apoteksverkið, kommunur og Heilsumálaráðið.

Til § 3

Sambært ásetingini fær landsstýrisfólkið heimild til at seta á stovn og skipa eina ella fleiri heilsumiðstöðir í heilsuøkjum kring landið.

Heilsumiðstöðir eru hølir, har heilsutænastur í nærumhvørvinum verða veittar sambært hesi lóg. Hendan lóg fevnir bert um heilsutænastur frá kommunulækna og øðrum heilsustarvsfólki til borgarar í heilsuøkinum, herundir kanningar, viðgerð, heilsufremjandi og sjúkufyribyrgjandi tilboð og ráðgeving, samanber § 2 í lógaruppskotinum.

Hvussu nógvar heilsumiðstöðir verða settar á stovn í hvørjum heilsuøki, veldst um støddina á heilsuøkinum, undir hesum fólkatál, landafrøðilig viðurskifti o.s.fr.

Í galdandi lóg um kommunulæknaskipan (ll. 28/1999) eru reglur ásettar um viðtaluhøilir. Við hesum lógaruppskotinum verður farið burtur frá heitinum “viðtaluhøilir”. Í staðin verður heitið “heilsumiðstöðir” nýtt. Tey viðtaluhøilir ella tær kommunulæknaviðtalur, ið kommunurnar útvega í dag, verða frameftir nevndar “heilsumiðstöðir”.

Landsstýrisfólkið tekur, í samráð við kommunurnar í heilsuøkinum, avgerð um, hvussu nógvar heilsumiðstöðir skulu verða í hvørjum øki, og hvar hesar verða staðsettar. Áðrenn landsstýrisfólkið tekur avgerð um hetta, umrøður landsstýrisfólkið málið við viðkomandi partar, undir hesum Heilsutrygd.

Landsstýrisfólkið ásetir harumframt nærrí reglur um innihaldið í heilsumiðstöðum, undir hesum reglur um tænastur, dygdarkrøv, starvskrøv og krøv til kunningartøkni. Viðvíkjandi kunningartøkni verður serliga hugsað um at áseta krøv til KT-skipanir, t.d. journalskipanir, bíðilistar og heimasíður.

Kapittul 2

Høilir, tól, amboð og innbúgv

Til § 4

Kommunurnar í heilsuøkinum útvega og viðlíkahalda høilir til tær heilsutænastur, ið landið hevur avgjørt skulu vera í heilsuøkjnum.

Við “útvega” er at skilja: byggja, umbyggja, útbyggja, leiga v.m.

Til § 5

Kommunurnar í heilsuøkinum senda felags uppskot til landsstýrisfólkið um antin at byggja høilir til heilsutænastur í nærumhvørvinum, útbyggja ella umbyggja verandi høilir. Um talan er um at leiga høilir, senda kommunurnar uppskot til landsstýrisfólkið um hetta. Kommunurnar gera harumframt uppskot til at innrætta og staðseta høilini til heilsutænastur í nærumhvørvinum, samanber § 3, stk. 2 í lógaruppskotinum.

Metir landsstýrisfólkið, at tørvur er á at byggja, umbyggja ella útbyggja høilir, kann landsstýrisfólkið heita á kommunurnar í heilsuøkinum um at senda sær uppskot um bygging, umbygging ella útbygging.

Til § 6

Landsstýrisfólkið góðkennir øll byggimál, allar umbyggingarætlanir og útbyggingarætlanir umframt leigumál til høilir. Tað vil siga, at landsstýrisfólkið góðkennir, hvar høilir til heilsutænastur í nærumhvørvinum kunnu staðsetast, og hvussu innrættað verður.

Landsstýrisfólkið er við í verkætlanini frá hugskotsuppriti (ella idéuppleggi) at rokna til góðkenning. Hetta kemst av, at landsstýrisfólkið góðkennir øll byggimál, umbyggingarætlanir og útbyggingarætlanir og leigumál í mun til innrætting og staðseting. Landsverk hevur hesi stig í byggiverkætlanum: hugskotsuppritt, byggiskrá (byggiprojekt), skipanaruppskot (dispositiósprojekt), verkætlanaruppskot (projektuppskot), myndugleikaproykt, útboðsprojekt og útinnan (“utførelsesprojekt”). Landsstýrisfólkið viðger hugskotsuppritið saman við viðkomandi pørtum, undir hesum Heilsutrygd.

Tað vil siga, at beinanvegin ein kommuna hefur gjørt eitt hugskotsuppritt (idéupplegg) um at byggja, útbyggja, umbyggja ella leiga høli, skal landsstýrisfólkið takast við í ætlanina. Tá ið kommunan hefur gjørt hugskotsuppritið, verður tað sent til landsstýrisfólkið at góðkenna.

Heilsutrygd verður við í verkætlanini frá tí, at landsstýrisfólkið hefur góðkent ætlanirnar, og til hølini verða tikin í nýtslu. Tað vil siga til útinnanin (“utførelsesprojektið”) er liðug.

Landsstýrisfólkið góðkennir eisini øll leigumál hjá kommununum, tá ið høli verða leigað. Hetta fyri at tryggja, at hølini eru egnað til at veita heilsutænastur í nærumhvørvinum.

Byggiverkætlanir, sum verða framdar sambært hesi lóg, skulu lúka krøvini í kunngerð nr. 72 frá 27. juni 2016 um bygningskunngerð 2017, herundir krøv til atkomu.

Í sambandi við eitt byggimál er skilabest fyri eina góða byggartilgongd, at allar mest týðandi avgerðirnar eru tiknar og vælumhugsadar so tíðliga í projekteringstilgongdini sum tilber, og at bert avmarkaðar broytingar vera gjørdar hareftir og serliga eftir, at sjálv byggingin er byrjað. Tí skal miðast eftir, at landsstýrisfólkið og Heilsutrygd ikki krevja týðandi broytingar, eftir at verkætlanin er góðkend.

Vanligt er, at Landsverk virkar sum ráðgevi hjá stjórnarráðum í sambandi við byggimál hjá uttanhýsis pørtum, t.d. skúlabygging hjá kommunum og mál viðvíkjandi studningi/stuðli frá landinum til lógur hjá t.d. sjálvsognarstovnum. Ætlanin er, at Landsverk skal hava ein ráðgevandi leiklut til Heilsumálaráðið í mun til byggimál sambært hesi lóg.

Til § 7

Kommunurnar rinda fyri at byggja, umbyggja ella útbyggja høli til heilsutænastur í nærumhvørvinum sambært hesi lóg. Somuleiðis rinda kommunurnar fyri at leiga høli.

Til § 8

Landsstýrisfólkið ásetir nærri reglur byggimálum viðvíkjandi. Undir hesum kann landsstýrisfólkið t.d. áseta reglur um, at kommunurnar rinda útreiðslur til høli og um uppgávur hjá Heilsutrygd í sambandi við innihald og støði/stand á hølum.

Til § 9

Kommunurnar í heilsuøkinum útvega innbúgv til høli til heilsutænastur í nærumhvørvinum sambært hesi lóg og rinda kostnaðin av hesum. Landsstýrisfólkið ásetur nærri reglur um, hvat innbúgv talan er um sambært stk. 1. Landsstýrisfólkið ásetur eisini nærri reglur um rakstur og um at viðlíkahalda innbúgv.

Til § 10

Heilsutrygd útvegar tól og amboð til høli til heilsutænastur í nærumhvørvinum. Landið rindar kostnaðin í hesum sambandi. Skipanin virkar soleiðis, at Heilsutrygd ger eina meting um, hvørji tól eru neyðug í ávikavist viðtaluhølum, í heilsumiðstøðum og heilsuøkjum. Heilsutrygd keypir síðani hesi tól frá Sjúkrahúsverkinum. Sjúkrahúsverkið hefur eftirlit við tólunum og viðlíkaheldur tey. Heilsutrygd rindar Sjúkrahúsverkinum fyri hesar tænastur.

Ætlanin er, at kommunulækni verður við í arbeiðinum at meta um, hvørji tól eru neyðug, og hvussu nógv tól skulu vera í ávikavist hølunum og heilsuøkjunum.

Landsstýrisfólkið ásetur nærri reglur um, hvørji tól og amboð talan er um sambært stk. 1. Landsstýrisfólkið ásetur eisini nærri reglur um rakstur, viðlíkahald og eftirlit við tólum og amboðum.

Kapittul 3

Setanar- og lønarviðurskipti

Til § 11

Sambært hesi grein setur Heilsutrygd kommunulækna í starv. Hendan grein er einsljóðandi § 2 í galdandi lögtingslóg um kommunulæknaskipan (lögtingslóg nr. 28 frá 23. apríl 1999 um kommunulæknaskipan, sum seinast broytt við lögtingslóg nr. 45 frá 6. mai 2015).

Ein kommunulækni er serlækni í almennum medisini. Hetta er serlæknaheitið hjá kommunulæknum.

Kommunulækni og onnur heilsustarvsfólk, ið verða sett í starv at veita heilsutænastur í heilsuøkinum, og Heilsutrygd undirskriva setanarsáttmála. Hesi starvsfólk eru fevnd av ásetingunum í lögtingslóg nr. 20/2008 um setanarprógv.

Heilsutrygd rindar løn til tey heilsustarvsfólk, ið Heilsutrygd hevur sett í starv. Til kommunulæknan rindar Heilsutrygd eina grundupphædd um mánaðin, umframt gjøld og veitingar. Heilsutrygd hevur starvfólkarættarligar skyldur móttvegis hesum starvsfólkum sambært galdandi reglum.

Sambært hesi grein setur Heilsutrygd kommunulæknaavloysarar í starv. Við “kommunulæknaavloysara” er at skilja avloysarar, sum verða settir í tíðaravmarkað starv, har eingin kommunulækni er settur í fast starv. Hetta er ein málslig broyting samanborið við galdandi lögtingslóg um kommunulæknaskipan.

Umframt hetta kann Heilsutrygd seta onnur heilsustarvsfólk í starv á heilsumiðstöðum at veita heilsutænastur í nærumhvørvinum. Hetta kunnu verða sjúkrarøktarfrøðingar, kliniskir dietistar, sálarfrøðingar, fysioterapeutar, bioanalytikarar o.s.fr. Í hesum førinum verður setanarsáttmáli undirskrivaður millum Heilsutrygd og heilsustarvsfólkið. Heilsutrygd rindar útreiðslurnar av at seta heilsustarvsfólk í starv á heilsumiðstöðum.

Landsstýrisfólkið kann áseta nærri reglur um at seta starvsfólk sambært stk. 1, undir hesum reglum um faklig krøv til starvsfólk. Landsstýrisfólkið kann t.d. áseta reglur um, at avloysari fyri kommunulækna, sum meginregla skal vera serlækni í almennum medisini. Tá talan verður um at seta faklig krøv, verður tað møguligt at áseta skiftisskipanir, so starvsfólk, sum ikki lúka settu fakligu krøvini, fáa møguleika fyri at útvega sær tey, og harvið lúka treytirnar um fakligar førleikar.

Landsstýrisfólkið kann eisini seta nærri reglur um, hvørjar útreiðslur kunnu verða rindaðar sambært stk. 1 og 2. Heilsutrygd rindar í lötuni útreiðslur til bil, ferðing, trygging v.m. til avloysarar fyri kommunulækna, ímeðan kommunan rindar útreiðslur til bústað til avloysarar, samanber § 14.

Til § 12

Kommunulæknin setir egin heilsustarvsfólk í starv. Starvsfólk, ið kommunulæknin kann seta í starv eru t.d. egnan læknaskrivara og sjúkrarøktarfrøðingar. Kommunulæknin rindar

útreiðslurnar av at seta egin starvsfólk í starv, undir hesum rindar kommunulæknin starvsfólkum sínum lön og lógarásett arbeiðsmarknaðargjöld. Kommunulæknin hevur starvsfólkarættarligar skyldur móttvegis teimum starvsfólkum, sum kommunulæknin hevur sett í starv.

Tað eru bert kommunulæknar, sum eru í føstum starvi, ið kunnu seta egin heilsustarvsfólk í starv. Avloysarar hjá kommunulækna kunnu ikki seta egin starvsfólk í starv.

Greinin hevur sín uppruna í § 4 í galdandi lögtingslóg um kommunulæknaskipan. Landsstýrisfólkið kann áseta nærri reglur um at seta heilsustarvsfólk sambært hesi grein, undir hesum at seta faklig krøv til starvsfólkini. Landsstýrisfólkið kann t.d. áseta reglur um, at avloysari fyri kommunulækna so vítt gjørligt skal vera serlækni í almennum medisini.

Landsstýrisfólkið kann áseta nærri reglur um at seta starvsfólk sambært stk. 1, undir hesum reglur um faklig krøv til starvsfólk. Tá talan verður um at seta faklig krøv, verður tað møguligt at áseta skiftisskipanir, so starvsfólk, sum ikki lúka settu fakligu krøvini, fáa møguleika fyri at útvega sær tey, og harvið lúka treytirnar um fakligar førleikar.

Til § 13

Sambært hesi grein kann landsstýrisfólkið áseta nærri reglur um, at setanarmyndugleikin verður fluttur til annan myndugleika. Greinin hevur sín uppruna í § 4 a í galdandi lögtingslóg um kommunulæknaskipan.

Til § 14

Sambært hesi áseting varðveita kommunurnar skylduna til at útvega frían bústað til kommunulæknaavloysarar, sum Heilsutrygd setur í starv. Skyldan hjá kommununum er tó treytað av, at ikki verður mettt gjørligt at kommunulæknaavloysarin kann røkja starvið frá egnum bústaði. Ber til hjá avloysara at røkja starvi frá egnum bústaði, hevur kommunan ikki skyldu til at útvega avloysaranum ein annan bústað í tíðarskeiðinum, viðkomandi starvast sum avloysari. Landsstýrisfólkið fær heimild til at áseta nærri reglur um at útvega frían bústað.

Heilsutrygd rindar útreiðslur til bil, ferðing, trygging v.m. fyri avloysarar fyri kommunulækna, samanber § 11. Nærri reglur um hetta kunnu verða ásettar í kunngerð.

Kapittul 4

Læknavaktin

Til § 15

Læknavaktin er ætlað fólki, sum bráðliga gerast sjúk, ella sum gerast meira ússalig í sambandi við sjúku, og mettt verður, at tað ikki kann bíða, til tað ber til at fáa fatur á egnum kommunulækna.

Sinnisbati hevur í hoyringarskrivi sínum gjørt vart við, at tað er týðningarmikið, at Læknavaktin er fyri bæði kropsliga og sálarliga sjúku. Til hetta er at siga, at Læknavaktin er ætlað øllum borgarum bæði teimum við kropsligari og/ella sálarligari sjúku.

Læknavaktin er skipað soleiðis, at Heilsutrygd rindar ein part av útreiðslunum, t.e. lönir til kommunulæknar, lýsingar, heilivág í heilivágsskápinum og aðrar nýtsluvørur. Sjúkrahúsverkið útvegar og rindar hølir til Læknavaktina og setir sjúkrarøktarfrøðingar í starv í Læknavaktini. Læknavaktin heldur til í hølum á Landssjúkrahúsinum.

Í verandi skipan hefur kommunulæknaskipanin eina serstaka rakstrarjáttan á Løgtingsins fíggjarlóg. Heilsutrygd rindar umsitingarútreiðslurnar, ið standast í sambandi við Læknavaktina.

Landsstýrisfólkið kann áseta nærri reglur um innihaldið í Læknavaktini, undir hesum reglur um tænastr, dygdarkrøv, starvskrøv, rakstur, innbúgv, tól og amboð. Harumframt ásetir landsstýrisfólkið nærri reglur um støðið á hølunum.

Kapittul 5 ***Royndarskipanir***

Til § 16

Landsstýrisfólkið fær heimild til at seta á stovn royndarskipanir innan heilsutænastr í nærumhvørvinum. Talan kann bæði verða um royndarskipanir, ið hava til endamáls at betra um heilsustøðuna hjá fólki sum heild ella ávís sum sjúklingabólkum; royna nýggjar leiðir á starvafólkaøkinum; flyta uppgávur frá Sjúkrahúsverkinum til eina ella fleiri heilsumiðstøðir o.s.fr. Royndarskipanirnar kunnu víkja frá ásetingunum í hesi lögtingslóg. Tær skulu hava ein byrjanardag og ein endadag og kunnu ikki vara longur enn 5 ár. Royndarskipanirnar skulu eftirmetast.

Landsstýrisfólkið kann lata heilsuøkjum fíggjarligan stuðul og ráðgevingarligan stuðul í sambandi við royndarverkætlanir sambært stk. 1.

Sambært stk. 3 fær landsstýrisfólkið heimild til at áseta nærri reglur í kunngerð um, hvørjar royndarskipanir verða settar á stovn sambært stk. 1. Mett verður, at tað í serligum førum kann vera skilagott at áseta nærri reglur í kunngerð um størri royndarskipanir.

Kapittul 6 ***Kærumyndugleiki***

Til § 17

Avgerðir, sum Heilsutrygd hefur tikið sambært hesi lóg, kunnu kærast til landsstýrisfólkið í heilsumálum. Kæran skal vera kærumyndugleika í hendi innan 4 vikur eftir, at kærarin hefur fingið fráboðan um avgerðina. Landsstýrisfólkið í heilsumálum kann síggja burtur frá kærufreistini, tá serlig viðurskifti gera seg galdandi.

Talan er um, at fyrisingarligar avgerðir, ið Heilsutrygd tekur sambært hesi lóg, kunnu kærast til landsstýrisfólkið í heilsumálum. Talan er eisini um starvafólka viðurskifti, ið ikki kunnu kærast til Føroya Kærustovn, men til landsstýrisfólkið í heilsumálum.

Heilsufakligt virkseml hjá heilsustarvafólki, herundir hjá kommunulæknum, kann ikki kærast til landsstýrisfólkið í heilsumálum. Um borgari metir, at heilsufakliga virkseml hjá heilsustarvafólki ikki hefur verið nøktandi, t.d. at sjúkugreining, viðgerð, ráðgeving ella vegleiðing ikki hefur verið nøktandi, kann borgarin kæra hetta til Styrelsen for Patientklager. Styrelsen for Patientklager leggur síðani kærana fyri Sundhedsvæsenets Disciplinærnevnl til støðutakan. Meira kunning um hetta fæst á heimasíðuni hjá Heilsumálaráðnum.

Kapittul 7 ***Gildiskoma v.m.***

Til § 18

Gildiskomuáseting. Lógin kemur í gildi 15. januar 2025. Tá henda lógin kemur í gildi, fer úr gildi lógin um kommunulæknaskipanina. Ásetingin í § 16 um royndarskipanir kemur í gildi dagin eftir, at lógin er kunngjørd.

Í hesi grein verður ásett, at tær kunngerðir, sum eru galdandi, verða verandi í gildi, til nýggjar kunngerðir verða settar í gildi. Neyðugt er, at ásetingarnar í galdandi kunngerð eru galdandi, inntil nýggjar kunngerðir eru gjørdar. Ætlanin er at byrja arbeiðið við at tilevna nýggjar kunngerðir til lógina, so skjótt sum hetta lógaruppskot er samtykt.

Heilsuáráðið, tann 01. november 2024

Margit Stóra
landsstýriskvinna

/Björgfríð Ludvig, aðalstjóri

Yvirlit yvir fylgiskjøl:

- Fylgiskjal 1: Hoyringarsvar frá ADHDfelagnum
- Fylgiskjal 2: Hoyringarsvar frá Alzheimerfelagnum
- Fylgiskjal 3: Hoyringarsvar frá Autismufelagnum
- Fylgiskjal 4: Hoyringarsvar frá MEGD
- Fylgiskjal 5: Hoyringarsvar frá Parkinsonfelagnum
- Fylgiskjal 6: Hoyringarsvar frá Sinnisbata
- Fylgiskjal 7: Hoyringarsvar frá Kommunufelagnum
- Fylgiskjal 8: Hoyringarsvar frá Útoyggjafelagnum
- Fylgiskjal 9: Hoyringarsvar frá Tórshavnar Kommunu
- Fylgiskjal 10: Hoyringarsvar frá Felagnum Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar
- Fylgiskjal 11: Hoyringarsvar frá Kommunulæknafelag Føroya
- Fylgiskjal 12: Hoyringarsvar frá Læknafelag Føroya
- Fylgiskjal 13: Hoyringarsvar frá Starvsfelagnum
- Fylgiskjal 14: Hoyringarsvar frá Etiska ráðnum
- Fylgiskjal 15: Hoyringarsvar frá Javnstøðunevndini
- Fylgiskjal 16: Hoyringarsvar frá Landsfelag Pensjónista
- Fylgiskjal 17: Hoyringarsvar frá Heilsutrygd
- Fylgiskjal 18: Hoyringarsvar frá Landsverk
- Fylgiskjal 19: Hoyringarsvar frá Sjúkrahúsverkinum
- Fylgiskjal 20: Hoyringarsvar frá Almanna- og mentamálaráðnum